

Winterganzenbeleid:

het roer om?

Ex ante evaluatie kosteneffectiviteit

opvangbeleid winterganzen

Winterganzenbeleid: het roer om?

Ex ante evaluatie kosteneffectiviteit
opvangbeleid winterganzen

Adriaan Guldemonnd (CLM)

Piet Rijk (LEI)

Wim Dijkman (CLM)

CLM Onderzoek en Advies & LEI, onderdeel van Wageningen UR

Culemborg, maart 2010

CLM 728 – 2010

LEI-rapport 10-040

Abstract

Deze studie laat zien wat de kosteneffectiviteit is van verschillende scenario's en opties voor het winterganzenbeleid hebben. Vergeleken met voortzetting van het huidige beleid levert het afschaffen van de schadevergoeding voor ganzen *buiten* de foerageergebieden en het verminderen van ganzenpopulaties door afschot (populatieregulatie) de grootste besparingen op. Het stoppen met het huidige Beleidskader, dat wil zeggen geen foerageergebieden meer, geen verjaging door ondersteunend afschot en in het hele land de schade van ganzen vergoeden, levert ook aanzienlijke besparing op. Het draagvlak voor deze opties verschilt sterk tussen agrariërs, terreinbeheerders, wildbeheereenheden, dierenbeschermingsorganisaties en Vogelbescherming.

Voorwoord

Internationaal gezien is Nederland een belangrijk overwinteringsgebied voor overwinterende ganzen en smienten. Een belangrijk deel, naar schatting tweederde tot driekwart van de totale Europese populatie overwintert in ons land.

Het beleid voor winter ganzen heeft het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit vastgelegd in het Beleidskader. Nederland heeft speciale opvanggebieden voor ganzen en smienten waar boeren ganzenbeheercontracten kunnen afsluiten en zo een vergoeding voor hun gastvrijheid krijgen. Ook buiten deze opvanggebieden foerageren ganzen en smienten. De gewasschade die ze aanbrengen (met name aan gras, wintertarwe) wordt voor een groot deel vergoed door het Faunafonds.

De kosten voor het totale ganzen- en smientenbeleid zijn de afgelopen jaren sterk toegenomen: van ruim 7 miljoen euro in 2003/04 tot ruim 17 miljoen euro in 2007/08. Vanwege deze kostenstijging heeft het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aan CLM Onderzoek & Advies en LEI, onderdeel van Wageningen UR gevraagd om meer inzicht in de toekomstige kosten te krijgen en om een aantal alternatieve beleidsscenario's door te rekenen. Deze publicatie is hier het resultaat van.

Het onderzoek is uitgevoerd door dr. ir. J.A. (Adriaan) Guldmond (CLM), ir. P.J. (Piet) Rijk (LEI) en drs. W. (Wim) Dijkman (CLM).

Het onderzoek werd begeleid door een Begeleidingscommissie onder voorzitterschap van drs. A.J. (Sander) Smolders, (senior beleidsmedewerker, team Biodiversiteit, Directie Natuur, Landschap en Platteland).

De andere leden van de Begeleidingscommissie waren:

- Drs. V.H.P. (Herman) Ploem, controller, Directie Natuur, Landschap en Platteland);
- Ir. B. (Benjamin) Schulp, beleidsmedewerker, team Aansturing, Directie Natuur, Landschap en Platteland;
- Drs. R.M. (Roland) Bakker, beleidsadviseur financieel-economische zaken, afdeling Beleidstoetsing en –advisering;
- Drs. A.N.A.M. (Aart) Mulders, beleidsadviseur, team Aansturing, Directie Natuur, Landschap en Platteland.

Wij willen de leden van de begeleidingscommissie bedanken voor hun waardevolle bijdrage. Ook willen we Henk Revoort en Herman Engberink (Faunafonds), Roel Horsch (Dienst Regelingen), Warmolt Swart (DLG), Gertjan Holshof (WUR-ASG), Bart Ebbinge (WUR-Alterra) en Berend Voslamber en Henk van der Jeugd (Sovon) bedanken voor hun medewerking bij het verkrijgen van specifieke gegevens voor dit onderzoek.

We hopen dat dit rapport een bijdrage mag leveren aan een goede beleidsbeslissing op het gebied van beheersbare kosten en maatschappelijke baten rondom overwinterende ganzen- en smienten in ons land.

Culemborg,

Ir. G.U. Kuneman
Directeur CLM Onderzoek en Advies

Den Haag

Prof. dr. ir. R.B.M. Huirne
Algemeen Directeur LEI

Maart 2010

Grauwe gans (foto Theo van Lent).

Inhoud

Voorwoord	
Inhoud	
Samenvatting	I
1 Inleiding	1
2 Aanpak en uitgangspunten voor doorrekenen scenario's	3
2.1 Aanpak	3
2.2 Aannames voor berekeningen	4
2.2.1 Ontwikkeling van het aantal ganzen en smienten	4
2.2.2 Bestendigheid huidige contracten	5
2.2.3 Ontwikkeling landbouwprijzen	6
2.2.4 Motivatie referentiejaar 2006/07	7
2.2.5 Ganzen en schade	7
2.2.6 Ganzen verjagen naar foerageergebieden	8
2.2.7 Effect van extra vliegbewegingen op schade	9
2.2.8 Ondersteunend afschot en populatieomvang	9
2.2.9 Mogelijkheden van populatieregulatie	9
3 Doorrekenen scenario 1: voortzetting huidige beleidskader	11
3.1 Inleiding	11
3.2 Kostenontwikkeling	11
3.3 Ganzenbeleid en gevolgen daarvan in de afgelopen jaren	13
3.4 Samenvattend	15
4 Doorrekenen scenario 2: huidige beleids-kader in gewijzigde vorm	17
4.1 Opties buiten foerageergebieden	17
4.1.1 Afbouw schaderegeling buiten foerageergebied	17
4.1.2 Verhoging drempel eigen risico buiten de foerageergebieden	19
4.1.3 Vergoeding na regioaanpak verjaging	23
4.1.4 Alleen vergoeden weer- en verjaagkosten	27
4.1.5 Schaderegeling buiten foerageergebied budgetteren	30
4.1.6 Selectief gewassen vergoeden	31
4.1.7 Smienten en kolgans niet meer verjagen buiten foerageergebieden	31
4.1.8 Populatiebeheer: gelimiteerd populatieniveau	32
4.2 Opties binnen foerageergebieden	35
4.2.1 Deelnamebereidheid aan beheerpakketten vergroten	35
4.2.2 Voorwaarden beheerpakketten aanpassen	36
4.2.3 Opvang pluspakket	40
4.3 Conclusies	40
5 Doorrekenen scenario 3: stoppen met huidige beleidskader	43
5.1 Inleiding en aannames	43
5.2 Huidige situatie en verwerking van de aannames	44
5.3 Conclusies	45

6	Aanvullend beleidsopties	49
6.1	Mogelijkheden verzekering	49
6.2	Mogelijkheden Europese cofinanciering	50
7	Overzicht resultaten, gevoeligheids-analyse en synthese	51
7.1	Samenvatting resultaten	51
7.2	Gevoeligheidsanalyse	53
7.3	Synthese	54
8	Conclusies en beleidsaanbevelingen	55
8.1	Conclusies	55
8.2	Beleidsaanbevelingen	57
	Bronnen	59
Bijlage 1	Kosten opvang ganzen per provincie	61
Bijlage 2	Kosten ganzenschade binnen en buiten foerageergebieden	63
Bijlage 3	Tabel Quick scan	65
Bijlage 4	Kosten ganzenopvang binnen en buiten opvanggebieden	67

Samenvatting

Nederland speelt internationaal een belangrijke rol in de opvang van overwinterende ganzen en smienten. Grofweg overwintert in ons land tweederde tot driekwart van de totale Europese populatie.

Er is in ons land een tweesporenbeleid voor ganzenopvang: specifiek beleid voor ganzenopvanggebieden en beleid voor de gebieden daarbuiten.

Huidig ganzenbeleid

De ganzenopvanggebieden bestaan uit ongeveer 80.000 ha ganzenfoerageergebied (65.000 ha boerenland en 15.000 ha van terreinbeherende organisaties), Vogelrichtlijngebieden (Natura 2000 gebieden) en andere voor ganzen geschikte natuurgebieden. In deze opvanggebieden mogen de ganzen niet worden verjaagd.

In de foerageergebieden kunnen boeren beheerpakketten voor ganzen afsluiten, waarvoor ze een vaste vergoeding krijgen met daarbovenop een schadecomponent voor de getaxeerde ganzenvraat. Ganzenschade wordt in de foerageergebieden volledig vergoed, ook op percelen zonder een ganzenbeheerpakket.

Buiten de opvanggebieden mogen de ganzen wel verjaagd worden, ook met ondersteunend afschot. Boeren krijgen een vergoeding voor geleden schade, waarbij wel een eigen risico geldt. Om voor een vergoeding voor geleden gewasschade in aanmerking te komen moet wel worden voldaan aan de voorwaarde van voldoende weren en verjagen van ganzen.

De Directie Regelingen is verantwoordelijk voor de ganzenpakketten en de uitkering van schade op percelen met pakketten. Het Faunafonds is verantwoordelijk voor de tegemoetkomingen in de schade veroorzaakt door ganzen in de foerageergebieden waar geen beheerpakketten zijn afgesloten en voor ganzenschade overal buiten de foerageergebieden.

De afgelopen jaren zijn de kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten voor de Rijksoverheid steeds verder toegenomen. Deze toegenomen kosten zijn voor het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aanleiding geweest om aan CLM Onderzoek & Advies en LEI, onderdeel van Wageningen UR, het verzoek te richten om een aantal mogelijk toekomstige beleidsopties nader te analyseren en op kosteneffectiviteit door te rekenen. Niet alle beleidsopties zijn in dezelfde mate uitgewerkt en doorgerekend. Sommige scenario's bleken na een eerste analyse niet voldoende kostenbesparend of minder legitiem te zijn.

Een belangrijk uitgangspunt bij de berekeningen is eenzelfde groei van het aantal gansdagen als in het recente verleden (5% per jaar), en een gemiddelde stijging van de voerprijzen met 5% per jaar, gerekend vanaf het referentiejaar 2006/07 en doorgerekend tot het seizoen 2014/15.

Van een aantal andere maatregelen bleek na een quick scan dat er geen kostenvoordelen van te verwachten waren. Deze zijn niet doorgerekend en de argumentatie

hiervoor is in de tekst gegeven. De volgende zeven beleidsopties en maatregelen zijn doorgerekend:

Scenario 1: huidige Beleidskader voortzetten, geen wijzigingen (nul-optie)

In dit scenario blijven de ganzenpakketten beschikbaar in de foerageergebieden en wordt de schade zowel binnen als buiten de foerageergebieden via de Dienst Regelingen en het Faunafonds vergoed.

Scenario 2: wijzigingen binnen het huidige Beleidskader

Maatregelen buiten de foerageergebieden

1. Afbouw schaderegelingen buiten foerageergebieden

In deze optie wordt de schaderegeling buiten de foerageergebieden afgeschaft. Boeren ontvangen geen tegemoetkoming meer voor ganzenschade. In de foerageergebieden blijft de schade wel vergoed.

2. Verhoging van de drempel van eigen risico

In deze optie wordt het eigen risico voor ganzenschade buiten de foerageergebieden verhoogd tot € 500,-.

3. Vergoeding na regioaanpak verjaging

In deze optie wordt pas een schadevergoeding voor ganzen gegeven, wanneer op gebiedsniveau een gezamenlijke verjaging van de ganzen is georganiseerd. Hierbij zijn twee scenario's doorgerekend, waarbij is uitgegaan dat 25 of 50% van de ganzen buiten de foerageergebieden door de intensievere verjaging naar de foerageergebieden zal verhuizen.

4. Alleen weer-/verjaagkosten vergoeden

In deze optie wordt de ganzenschade niet meer vergoed, maar worden wel de kosten vergoed voor het weren en verjagen van de ganzen. Hierbij wordt gedacht aan de 'hardware' en de arbeidskosten voor verjaging.

Maatregelen buiten de foerageergebieden

5. Afstemming ganzenbeheer pakketten met weidevogelpakketten

In deze optie wordt gekeken of de vergoedingen voor het ganzenpakket en de vergoeding voor weidevogelpakketten met een uitgestelde maaidatum kostenposten bevatten die dubbel worden vergoed. Als dit het geval zou zijn, zou hier een kostenbesparing mogelijk zijn.

6. Populatiebeheer

In deze optie wordt een maximum gesteld aan de totale populatieomvang van de verschillende ganzensoorten, wat wordt bereikt door het afschieten van ganzen. Dit kan worden gerelateerd aan een reductie ten opzichte van de huidige populatieomvang. Hierbij zijn twee scenario's doorgerekend:

- 15% minder ganzen en smienten;
- 30% minder ganzen en smienten.

7. Scenario 3: stoppen met het huidige Beleidskader

Een breuk met het huidige beleid is het stoppen met het huidige Beleidskader. Dit betekent dat de ganzenbeheerpakketten verdwijnen, de ganzen niet meer geweerd en verjaagd hoeven worden (en niet meer geschoten mogen worden) en dat de schade overal in Nederland wordt vergoed door het Faunafonds.

Resultaten

Tabel I geeft een samenvatting van de resultaten van de doorgerekende scenario's en maatregelen. De aannames en kanttekeningen bij de scenario zijn in de desbetreffende hoofdstukken en paragrafen vermeld.

Tabel I Kosten van de verschillende scenario's in 2014/15 en % kostenreductie vergeleken met voortzetting van het huidige beleid (scenario 1).

Beleidsmaatregel	Kosten in mln €'s	%kosten reductie
Autonome ontwikkeling (huidig beleid)	28,6	0
<i>Maatregelen buiten de foerageergebieden:</i>		
- afbouwen schaderegeling	23,4	-18
- verhoging drempel eigen risico tot € 500,- per bedrijf	30,6	+7
- vergoeding na regioaanpak	27,7	-3
- alleen vergoeden van weer- en verjaagkosten	28,2	-1
<i>Maatregel binnen de foerageergebieden:</i>		
- combinatiepakket met weidevogelbeheer	28,0	-2
<i>Populatiebeheer:</i>		
- 15% minder ganzen en smienten	25,5	-11
- 30% minder ganzen en smienten	23,2	-19
Stoppen met huidige beleidskader	20,2 - 25,0	-13 - 29

De opties binnen het Beleidskader die een substantiële kostenbesparing opleveren zijn het afbouwen van de schaderegeling buiten de opvanggebieden (18%) en populatiebeheer, waardoor de huidige populatie met (als rekvoorbeeld) 15 of 30% wordt teruggebracht (besparing 11 resp. 19%; bij populatiebeheer wordt geen rekening gehouden met eventuele kosten van het afschot van ganzen).

Populatiebeheer zal door het grote aantal ganzen dat jaarlijks geschoten moet worden op weinig draagvlak kunnen rekenen bij maatschappelijke partijen.

Het afbouwen van de schaderegeling buiten de foerageergebieden zal door agrariërs negatief worden beoordeeld.

De andere doorgerekende maatregelen leveren ten opzichte van voortzetting van het huidige beleid slechts beperkte besparingen op van enkele procenten of kosten zelfs meer (+7% bij verhoging drempel eigen risico tot € 500,-).

Het loslaten van het huidige Beleidskader levert een aanzienlijke kostenreductie op van 13% tot 29% ten opzichte van voortzetting van het huidige beleid. Het draagvlak voor deze optie zal groot zijn bij maatschappelijke organisaties. Agrariërs zullen hier meer moeite mee hebben, want de ganzenpakketten met hun vergoeding vervallen en de foerageergebieden zijn net aangewezen, maar positief is dat de ganzen niet meer verjaagd hoeven te worden om voor een schadevergoeding in aanmerking te komen.

Een aanvullende kostenbesparende maatregel is mogelijk een collectieve verzekering tegen faunaschade, maar hiervoor is verder onderzoek noodzakelijk, zeker wat betreft het (solidariteit)draagvlak dat hiervoor in de agrarische sector noodzakelijk is.

Cofinanciering via de EU zou wellicht mogelijk zijn via de Less Favorite Area benadering voor N 2000 gebieden met een ganzen doelstelling.

Beleidsaanbevelingen

Stoppen met huidige Beleidskader

Stoppen met het huidige beleidskader levert de grootste besparingen op en kan rekenen op groot (bij maatschappelijke organisaties) tot matig (agrarische sector, WBE) draagvlak. Deze optie zou serieus overwogen kunnen worden als de huidige pakketten in 2014/15 aflopen.

We bevelen aan om in dat geval te onderzoeken of de foerageergebieden kunnen worden gehandhaafd, waarbij de ganzenpakketten vervallen, maar wel de schade volledig wordt vergoed. Daarmee worden relatief rustige gebieden behouden tegen relatief geringe meerkosten (nog geen 0,5 mln.).

Vergroot het draagvlak voor het loslaten van het Beleidskader bij de agrarische sector door populatiebeheer van de hier broedende ganzen (jaarrondganzen) te vergemakkelijken.

Opties binnen huidige beleidskader

Het afbouwen van de schaderegeling buiten de opvanggebieden levert aanzienlijke besparingen op, maar zal door de meeste partijen niet positief worden beoordeeld. Vergeleken met andere maatregelen, zoals populatiebeheer, zal het draagvlak hiervoor echter hoger zijn. Het is een 'minst slechte' maatregel om kosten te besparen binnen het huidige Beleidskader.

Populatiebeheer levert aanzienlijke besparingen op, maar adviseren wij niet vanwege het (totaal) ontbreken van draagvlak hiervoor bij maatschappelijke organisaties en de samenleving.

Overwogen kan worden om verjaging met ondersteunend afschot alleen in bijvoorbeeld de periode februari – maart toe te staan, waarbij quota voor verschillende soorten worden vastgesteld.

Stimuleer een culinaire bestemming van geschoten ganzen en communiceer hier open over. Hierdoor leren consumenten dat wilde ganzenvlees natuurvriendelijk 'scharrelvlees' is, wat goed genuttigd kan worden. Daarmee zal het begrip voor verjaging en vangacties kunnen toenemen, al zullen dierenbeschermers hier niet gevoelig voor zijn.

Monitor het aantal ganzen, wat in alle scenario's belangrijk is, maar zeker bij het loslaten van het Beleidskader, omdat dit een extra groei van het aantal ganzen/gansdagen tot gevolg kan hebben.

Aanvullende maatregelen

Onderzoek of er mogelijkheden zijn en draagvlak is voor een collectieve, verplichte verzekering tegen faunaschade.

Less Favorite Areas voor ganzengebieden kunnen mogelijk perspectief bieden voor (extra) cofinanciering vanuit de EU. Onderzoek welke mogelijkheden er zijn in relatie

tot de huidige ganzenpakketten (stapeling) en welke gebieden (oppervlakte) hiervoor in aanmerking zouden kunnen komen.

Nederland zou bij de herziening van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) kunnen pleiten voor een groter aandeel/bedrag voor cofinanciering van natuurbeheerpakketten, inclusief de ganzenpakketten en ganzenschade.

1 Inleiding

De evaluatie van het winterganzenbeleid, met de inzet van foerageergebieden waar boeren ganzenpakketten kunnen afsluiten, laat zien dat 60% van de ganzen in deze opvanggebieden verblijft. De foerageergebieden zijn gekozen op basis van het voorkomen van ganzen, in samenspraak met de landbouw, en zijn voldoende groot om de huidige populaties onderdak te bieden (van der Zee et al., 2009). De schade aan landbouwpercelen buiten de foerageergebieden is echter nog aanzienlijk (€ 4,5 mln. in 2007/08, bijna 30% van de totale kosten van € 17,4 mln. voor de ganzenopvang). In de toekomst zullen de kosten van het winterganzenbeleid naar verwachting met € 4,8 mln. toenemen op basis van een populatiegroei van ganzen van 6% per jaar (Melman et al., 2009). Bij deze berekening is de gewasprijs echter constant gehouden.

LNV wil onderzoeken hoe de kosteneffectiviteit van het huidige beleid zich verhoudt tot twee andere scenario's:

1. Voortzetting van het huidige beleid met aan aantal veranderingen om de effectiviteit van het beleid/uitvoering te verhogen. Daarbij is het doel om te bezien waar een kostenreductie kan plaatsvinden.
2. (Gefaseerd) afschaffen van het huidige beleid, waarbij de foerageergebieden vervallen, de ganzenschade in het hele land wordt vergoed en de ganzen niet meer verjaagd mogen worden met ondersteunend afschot, maar wel op andere manieren verjaagd en geweerd mogen worden.

Daarnaast wil LNV weten of er aanvullende mogelijkheden zijn om de kosteneffectiviteit voor de rijksoverheid te vergroten.

Doel

Doel van dit project is:

- 1 Evaluatie van drie beleidsopties voor het winterganzenbeleid, met name de effecten op de kosten van de Rijksoverheid (directe en uitvoeringskosten van organisaties als Faunafonds, Dienst Regelingen en taxateurs).
- 2 Inschatting van het 'draagvlak' van de verschillende beleidsopties voor betrokkenen (met name agrariërs, faunabeheereenheden (FBE's), Vogelbescherming).

We rekenen de drie beleids-opties met varianten door voor een periode van 5 jaar, dus tot en met het seizoen 2014/15.

Leeswijzer

- Hoofdstuk 2 beschrijft de aannames die we hebben moeten maken om de verschillende scenario's en opties te kunnen doorrekenen.
- Hoofdstuk 3 beschrijft de financiële consequenties van voortzetting van het huidige beleid.
- Hoofdstuk 4 geeft de doorrekening aan van opties die binnen (4.1) en buiten (4.2) de foerageergebieden genomen kunnen worden.
- Hoofdstuk 5 laat zien wat bij stoppen met het huidige beleidskader de consequenties zijn.

- Hoofdstuk 6 laat de (on)mogelijkheden van een aantal aanvullende opties zien, zoals een verzekering voor ganzenschade en aanvullende cofinanciering vanuit de Europese Unie (Less Favorite Areas).
- Hoofdstuk 7 vat de resultaten samen, geeft een gevoeligheidsanalyse en een synthese van de resultaten.
- Hoofdstuk 8, tot slot, geeft conclusies en aanbevelingen.

Kolganzen (foto Theo van Lent).

2 Aanpak en uitgangspunten voor doorrekenen scenario's

2.1 Aanpak

LNV stelt voor drie beleidsscenario's met hierbij een aantal opties door te rekenen. Wij hebben de opties uitgeschreven en gecategoriseerd naar scenario.

Scenario 1: huidige Beleidskader voortzetten, geen wijzigingen (nul-optie)

In dit scenario blijven de ganzenpakketten beschikbaar in de foerageergebieden en wordt de schade zowel binnen als buiten de foerageergebieden via respectievelijk Dienst Regelingen en het Faunafonds vergoed.

Met dit scenario worden de andere scenario's vergeleken om de kosteneffectiviteit te vergelijken (nul-optie).

Scenario 2: huidige Beleidskader in gewijzigde vorm voortzetten

Wijzigingen die wij hebben door gerekend zijn onder te verdelen in maatregelen binnen en buiten de foerageergebieden.

1. Maatregelen buiten de foerageergebieden

1. Afbouw van schaderegeling buiten de foerageergebieden.
2. Verhoging van de drempel van eigen risico.
3. Vergoeding na regioaanpak verjaging.
4. Alleen weer- en verjaagkosten vergoeden.
5. Instellen van een plafond voor schade.
6. Selectief gewassen vergoeden.
7. Smienten en kolgans niet meer verjagen buiten foerageergebieden.
8. Populatiebeheer: gelimiteerd populatieniveau.

2. Maatregelen binnen de foerageergebieden

9. Schadevergoeding afbouwen op percelen zonder beheerpakket.
10. Afstemming ganzenbeheerpakketten met weidevogelpakketten.
11. Ingangsdatum beheerpakket later (b.v. in januari, februari).
12. Einddatum pakket afstemmen op trekgedrag van ganzen.
13. Opvang pluspakket.

Scenario 3: stoppen met huidige Beleidskader

Een breuk met het huidige beleid is het stoppen met het huidige Beleidskader, wat betekent dat de beheerpakketten verdwijnen, de ganzen niet meer geweerd en verjaagd hoeven worden, verjaging met ondersteunend afschot niet meer is toegestaan en dat de schade overal in Nederland wordt vergoed.

Aanvullende mogelijkheden

Naast bovenstaande scenario's zijn er andere mogelijkheden denkbaar om de kosten voor de overheid te verminderen.

Verzekering

Is het mogelijk dat boeren zich tegen ganzenschade kunnen verzekeren?

Medefinanciering vanuit 'Brussel'

Kan vanuit de EU de ganzenschade meegefinancierd worden?

Vanwege tijd en kosten is er afgezien van een nader onderzoek rondom de oorzaken van de grote verschillen in kosten tussen de diverse provincies (van € 7,- per 1.000 omgerekende kolgansdagen in Zuid Holland tot € 55,- per 1.000 omgerekende kolgansdagen in Friesland). Bijlage 1 geeft nader inzicht in deze verschillen tussen de diverse provincies.

2.2 Aannames voor berekeningen

Om de verschillende beleidsopties en maatregelen voor het winterganzenbeleid door te rekenen, formuleren we (kwantitatieve) aannames over de effecten van deze maatregelen. Daarnaast doen we aannames over b.v. de groei van het aantal ganzen/gansdagen, omvang van het aantal contracten en kosten van krachtvoerprijzen voor de komende 5 jaar. Deze aannames zijn extrapolaties van huidige trends of zijn gebaseerd op onderzoek.

2.2.1 Ontwikkeling van het aantal ganzen en smienten

Het totale aantal overwinterende ganzen in ons land neemt nog steeds toe. Het totale gemiddelde seizoensmaximum is elk jaar gemiddeld bijna 5% meer (tabel 2.1; 14% over 3 jaar), terwijl het aantal ganzen en smienten met gemiddeld ca. 0,5% per jaar is toegenomen (zie ook van der Zee et al., 2009). Het seizoensmaximum van het totale aantal smienten en kleine rietganzen loopt iets terug. Een aanzienlijk deel (globaal tweederde; zie tabel 2.1) van de totale Europese populatie ganzen overwintert in ons land.

Nederland is een el dorado voor overwinterende ganzen: overall is geschikt voedsel in de vorm van grazige graslanden, oogstresten en wintergranen in combinatie met veilige overnachtingsplaatsen (meren, plassen, open water). De groei van de ganzenpopulaties zal dan ook minder worden beperkt door factoren in de overwinteringsgebieden, maar meer door factoren in de broedgebieden.

Tabel 2.1 Ontwikkeling van het aantal ganzen en smienten in de afgelopen jaren.

Soort	Aantallen		Seizoensmaxima in duizenden per jaar				% groei 06-08 t.o.v. 03-05 ¹⁾		
			1991-1993		2003-2005			2006-2008	
	NL	Als % van Europa	NL	Als % van Europa	NL	Als % van Europa			
Kolganzen	503	59	718	72	831	72	16		
Grauwe ganzen	85	64	329	66	349	57	6		
Brandganzen	155	>90	379	90	473	68	25		
Rietganzen	52	11	170	25	188	?	11		
Kleine rietganzen	29	>90	56	>90	47	78	-16		
Rotganzen	118	44	82	41	97	?	18		
Totaal Ganzen	942		1.734		1.985		14		
Smienten	757	92	925	54	893	?	-4		
Totaal Ganzen en smienten	1.699		2.659		2.878		1		

¹⁾ Berekend op basis van voorgaande kolommen.

Bron: Rapport Evaluatie opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten, van der Zee e.a. 2009.

Er overwinteren niet alleen meer ganzen in ons land, maar het verblijf wordt ook langer: ze komen eerder en gaan later weg. Het gemiddeld aantal kolganzendagen¹ van overwinterende ganzen is over de afgelopen 3 jaren gemiddeld 219 miljoen per jaar geweest (jaren 05/06 t/m 07/08). Dit is 15% meer dan het gemiddelde in de drie jaar daarvoor (jaren 02/03-04/05: gemiddeld 191 miljoen per jaar). (van der Zee et al., 2009). Vooral het langere verblijf in het voorjaar kan tot meer schade leiden. Schade na 1 april (in Noord-Nederland na 1 mei) wordt door het Faunafonds gerekend tot schade veroorzaakt door "overzomerende ganzen" (met andere woorden, onze broedende ganzen), en deze schade telt dus niet mee voor de winterganzen schade.

Het aantal ganzen dat buiten de foerageergebieden verblijft neemt harder toe dan daarbinnen (van der Zee et al, 2009; hoofdstuk 4.2). Toch zou er nog graasruimte genoeg zijn in de opvanggebieden om meer ganzen op te vangen (van der Zee et al, 2009; hoofdstuk 4.3). Er is dus nog ruimte om het opvangbeleid in de foerageergebieden te verbeteren.

Zoals hiervoor al is aangegeven neemt de afgelopen jaren het aantal overwinterende ganzen en smienten in totaliteit licht toe (tabel 2.1). En ze blijven ook veel langer (Koffijberg et al., 2010). Het totale aantal grazende dagen van overwinterende ganzen en smienten uitgedrukt in kolgansdagen is de afgelopen jaren met ongeveer 5% per jaar toegenomen (van der Jeugd et al., 2009).

Voor de komende 5 jaren gaan we uit van een zelfde stijging van het aantal kolgansdagen als de afgelopen jaren van ongeveer 5% per jaar.

2.2.2 Bestendigheid huidige contracten

Voor de nabije toekomst is het vooral van belang te bedenken dat veel boeren een 6 jarige overeenkomst in de foerageergebieden hebben afgesloten. Daardoor zullen de kosten hiervan de komende jaren doorgaan. De lasten hiervoor liggen vooral bij de Dienst Regelingen en niet bij het Faunafonds (zie box in paragraaf 3.2 voor taken van Faunafonds en Dienst Regelingen).

In het seizoen 2007/08 waren er voor 29.000 ha contracten afgesloten. In de seizoenen daarvoor waren er voor ca 53.000 ha (2005/06) en ca. 60.000 ha (2006/07) contracten afgesloten. In 2007/08 hebben veel minder boeren contracten afgesloten vanwege de maximalisering van het variabele schadebedrag door de EU voor dat jaar (was maximaal € 169,- per ha ganzenschade vergoed voor grasland) en de onmogelijkheid voor het afsluiten van éénjarige contracten (gezien de onzekerheid rond de regeling wilden boeren zich niet voor 6 jaar vastleggen). Men koos daarom voor de schaderegeling van het Faunafonds, dat geen maximum kende.

Inmiddels is het maximum binnen contracten verhoogd (€ 690,- per ha voor schade op grasland) en is het weer meer aantrekkelijk om contracten in de foerageergebieden af te sluiten. Volgens informatie van de Dienst Regelingen zijn er voor het seizoen 2008/09 voor 47.000 ha contracten afgesloten. Het is op dit moment (december 2009) niet duidelijk om hoeveel hectares het gaat in het seizoen 2009/10. Indicatief gaan we ervan uit dat er voor ongeveer net zoveel hectares aanvragen zijn ingediend als het gemiddelde van de jaren 2005/06 en 2006/07. Dit was 58.000 hectare. In deze jaren was sprake van een ongeveer vergelijkbare gunstige regeling om beheersovereenkomsten af te sluiten. Omdat de regeling is gesloten

¹ Kolgansdagen is een gestandaardiseerde maat om de verschillende ganzensoorten in één getal uit te drukken.

zullen er de komende jaren geen nieuwe mogelijkheden meer zijn om nieuwe contracten af te sluiten.

Daarom gaan we uit van 58.000 ha met ganzenbeheersovereenkomsten voor de komende 5 jaar.

2.2.3 Ontwikkeling landbouwprijzen

De landbouwprijzen, en dan met name de prijzen van gras, maïs en vervangend ruw- en krachtvoer zijn door de recente liberalisering van de EU-markt aan veel meer schommelingen onderhevig dan voorheen. Inmiddels volgt de handel in alle voedergrondstoffen vrijwel volledig de wereldmarktprijs. Zo waren de prijzen in het voorjaar van 2008 relatief erg hoog. (tabel 2.2). Inmiddels zijn deze weer op een lager peil aanbeland. De prijzen van voorjaarsgras zijn sterk gerelateerd aan de prijzen van vervangend ruwvoer (snijmaïs) en krachtvoer.

Uit tabel 2.2 komt naar voren dat er van jaar tot jaar nog al wat variaties optreden. 2008 was een jaar waarin de prijzen erg hoog waren. Ook in 2004 waren de prijzen wat hoger. De gemiddelde prijzen van maïs, tarwe en snijmaïs liggen over de jaren 2007 t/m 2009 gemiddeld 32% hoger dan over de jaren 2000 t/m 2002. Dit komt neer op een gemiddelde stijging van 4,5% per jaar. Omdat het Faunafonds jaarlijks de prijzen vaststelt waarop schade wordt gebaseerd, kunnen de jaarlijkse kosten hiervoor in de toekomst ook sterk fluctueren.

Tabel 2.2 Prijzen van maïs, tarwe en snijmaïs in maart 2000 t/m 2009.

Jaar (maart)	Veevoergrondstof (in € cent/kilo)		
	Maïs	Tarwe	Snijmaïs
2000	14,3	13,5	3,2
2001	13,8	14,3	3,5
2002	13,2	12,4	4,0
2003	12,3	11,3	3,7
2004	17,1	16,0	4,4
2005	12,2	11,2	3,9
2006	13,1	11,9	3,4
2007	16,5	15,6	3,9
2008	22,7	24,5	5,7
2009	13,9	13,6	4,6

Bron: LEI prijzenstatistiek, 2000 t/m 2009.

Ook in de nabije toekomst moeten we rekening houden met een grotere kans op hogere prijzen. Dit wordt veroorzaakt door:

- er is een precair evenwicht tussen wereldwijde voedseloverschotten en voedseltekorten (Banse et al., 2008, Rijk, 2008 en Slivis et al., 2008);
- het landbouwsysteem in de wereld is liberaler geworden, en daardoor worden er minder voedselvoorraden aangehouden dan vroeger.

Dit houdt in dat het systeem kwetsbaarder wordt. Extreme weersomstandigheden (lager aanbod) of plotseling meer vraag (toenemende welvaart of hogere energieprijzen) kunnen snel prijsstijgingen veroorzaken. Dit kan consequenties hebben voor de schadevergoedingen omdat vele vergoedingen rechtstreeks gekoppeld zijn aan de prijzen van ruwvoer of vervangend krachtvoer.

In de recent verschenen Agricultural Outlook (OECD-FAO, 2009) worden voor de nabije toekomst (periode 2009-2018) nominaal gemiddeld 50% hogere prijzen voor

tarwe en 60% hogere prijzen voor voedergranen voorzien dan in de afgelopen tien jaar (periode 1997-2006). De gemiddelde prijzen zullen echter wel lager liggen dan in 2008. Hierbij wordt wel de aantekening gemaakt dat bij structureel hogere olieprijsen de prijzen hoger zullen liggen. In de Agricultural Outlook is gerekend met een ruwe olieprijs van 70 US\$ per vat. Dit is ook de huidige ruwe olieprijs (december 2009). Bij een structureel hogere ruwe olieprijs van 100 US\$ per vat zullen de prijzen voor tarwe en voedergranen 20 à 30% hoger liggen.

Gezien de prijsontwikkelingen in het recente verleden, zowel in Nederland als wereldwijd, en de voorgaande beschouwingen die met de nodige onzekerheden omgeven zijn, gaan we in de komende jaren uit van een gemiddelde prijsstijging van het ruwvoer in het voorjaar van 5% per jaar vanaf het referentiejaar 2007 (ganzenseizoen 2006/07).

2.2.4 Motivatie referentiejaar 2006/07

Als vertrekpunt voor de scenarioberekeningen tot 2014/15 is gekozen voor het referentiejaar 2006/07. De keuze op dit jaar is gebaseerd op:

- het is het meest recente jaar waar op een redelijk gewone manier gebruik is gemaakt van de mogelijkheid om beheersovereenkomsten af te sluiten in de foerageergebieden;
- het is qua voerprijzen een redelijk gemiddeld jaar van de afgelopen jaren;
- de hiervoor vermelde OECD-FAO Outlook beschouwt de tienjarige periode hier vlak aan voorafgaand (tot 2006).

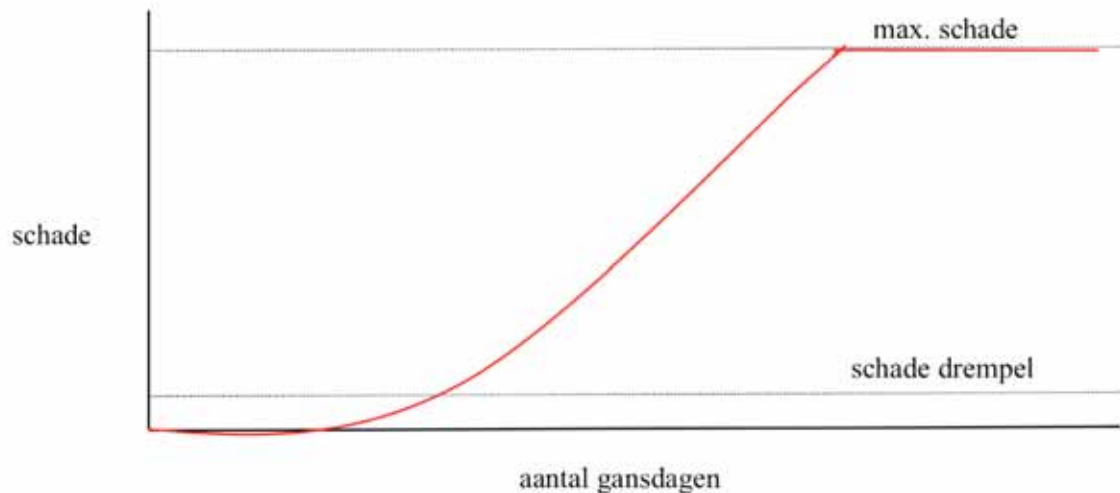
Als referentiejaar voor de berekeningen kiezen we voor het seizoen 2006/07.

2.2.5 Ganzen en schade

Ganzen moeten eten, in de foerageergebieden of daarbuiten. Een gelijkblijvende ganzenpopulatie zal dus altijd een bepaalde hoeveelheid voedsel consumeren. Voor de schadecomponent maakt het niet uit of de ganzen binnen of buiten foerageergebieden eten. Je zou daarom kunnen stellen dat de totale schade daarmee gelijk blijft. De vraag is echter hoe bij een *andere* verdeling van de ganzen (meer of juist minder geconcentreerd) de schade zich zal ontwikkelen. Bij geringe ganzenaantallen bleek dat *zonder* verstoring de ganzen zich over een groter gebied verspreiden en daardoor minder tot geen schade veroorzaken (onderzoek Kuijken & Meire (1987) in Vlaanderen). De aantallen/dichtheden zijn in Nederland veel hoger dan in Vlaanderen, dus een dergelijk effect is hier niet of in veel mindere mate te verwachten.

Wanneer ganzen worden geconcentreerd in de foerageergebieden, veroorzaken ze daar echter boven proportioneel meer schade. Berekeningen aan de schade-uitkeringen binnen en buiten foerageergebieden per kolgansdag laat zien dat de schade binnen de foerageergebieden 21% hoger ligt dan buiten de foerageergebieden (Bijlage 2). Waardoor dit wordt veroorzaakt is niet onderzocht, maar kan een gevolg zijn van het beschadigen van de graszode bij grote aantallen ganzen. De schade zal daardoor hoger uitvallen (zie figuur 2.1). Daar komt bij dat door de extra vliegbewegingen als gevolg van de verjaging de ganzen meer moeten eten en de schade mogelijk groter wordt. Alleen als de ganzen 'leren' om meteen naar de foerageergebieden te gaan, zal deze extra energiepost vervallen (zie 2.2.6). Extra verjaging naar foerageergebieden zal dus niet leiden tot minder schade, maar naar verwachting meer schade. De enige 'rem' op de schade is de maximale vergoeding voor de schadecomponent, die op percelen met een ganzenbeheerpakket geldt.

Voor de berekeningen gaan we er toch van uit dat de schade proportioneel is met het aantal ganzen. Bij de berekeningen gaan we uit van de gemiddelde schade binnen en buiten de foerageergebieden, waarmee we voor deze gebieden de beste schattingen gebruiken.

Figuur 2.1 Veronderstelde relatie tussen het aantal gansdagen en de schade. De schade is exponentieel, met een plafond voor de maximale schade.

2.2.6 Ganzen verjagen naar foerageergebieden

Kunnen ganzen door verjaging grotendeels naar foerageergebieden worden 'gestuurd'? Onderzoek naar brandganzen in Schotland liet zien dat 50% van de ganzen van buiten naar binnen het foerageergebied verjaagd konden worden. De andere helft bleef echter in de gebieden zitten ondanks dat ze regelmatig werden verstoord (Percival et al., 1997). Waarnemingen aan gehalsbande kolganzen in Nederland laat zien dat een substantieel deel van de populatie bestaat uit ganzen die sterk plaatstrouw zijn (Voslamber, Sovon, pers. comm.). Deze zijn waarschijnlijk moeilijk te verjagen naar de foerageergebieden. Ook zullen er gebieden zijn met ganzen die te ver van een foerageergebied afliggen en waar de ganzen niet naar een foerageergebied te verjagen zullen zijn. Dit maakt het aannemelijk dat door een gecoördineerde aanpak er wel meer ganzen naar de foerageergebieden te verjagen zijn, maar dat altijd een deel buiten de gebieden zal blijven (Kleijn et al., 2009). Uit eerdere onderzoeken bleken voor een effectieve verjaging de kosten niet op te wegen tegen de schade (Kleijn et al. 2009) Ook blijkt dat het drie jaar kan duren totdat de ganzen geleerd hebben dat een bepaald gebied rustig en veilig is (Ebbing, 1991).

We gaan voor berekeningen uit dat ongeveer een kwart respectievelijk de helft van de ganzen van buiten naar de foerageergebieden verjaagd kan worden. Dat betekent dat zeer globaal ca. 70-80% van de ganzen in de foerageergebieden op te vangen is. Dit percentage wordt voor een groot deel bepaald door de verjagingintensiteit.

2.2.7 Effect van extra vliegbewegingen op schade

Het verjagen van ganzen leidt tot extra vliegbewegingen. Deze bewegingen kosten extra energie die wordt verkregen uit een grotere voedselopname. Uit onderzoek in de jaren tachtig is bijvoorbeeld vastgesteld dat het opjagen van ganzen leidt tot enkele minuten extra foerageertijd (van der Jeugd, Sovon, pers. comm.). Het intensiveren van het verjagen leidt daarmee tot een grotere voedselbehoefte en dus een grotere schade. Dat zou betekenen dat jagen een contraproductief effect heeft. Wanneer de ganzen echter 'leren' dat ze in de foerageergebieden niet verjaagd worden, vervalt deze extra energiepost. Het ziet er naar uit dat deze extra energiebehoefte beperkt van omvang is in vergelijking met de totale energiebehoefte van winterganzen.

We gaan bij de berekeningen ervan uit dat de extra vliegbewegingen van ganzen door het extra verjagen geen noemenswaardig effect heeft op de energiebehoefte en daarmee op de schade.

2.2.8 Ondersteunend afschot en populatieomvang

Verjaging met ondersteunend afschot zoals dat in Nederland plaatsvindt, bedraagt ca 5% van de winterpopulatie (2007/08: grauwe gans 11,1% geschoten van totale winterpopulatie, kolgans 5,0% en smient 2,6%). Dit afschot betreft dus geen populatieregulatie (zie 2.2.9), maar is uitsluitend bedoeld om de verjaging effectiever te maken. Er wordt gesuggereerd dat dit afschot de verminderde groei over de afgelopen jaren zou kunnen verklaren (van der Zee et al., 2009). Met andere woorden: de populaties nemen door het afschot voor verjaging minder snel toe, stabiliseren of nemen af door ondersteunend afschot. Door een vergrote verjaagintensiteit is het aannemelijk dat het aantal geschoten ganzen toe zal nemen en zal dat een remmend effect op de populatie(groei) kunnen hebben. Omgekeerd zal beleid waarbij de ganzen niet meer worden verjaagd met afschot mogelijk een groei van de ganzenpopulaties tot gevolg kunnen hebben. Een andere redenering is dat door afschot dat deel van de populatie dat niet tot broeden komt (is een substantieel deel, 60%, Voslamber, Sovon, pers. comm.), nu wel tot broeden en jongenproductie overgaat. Daardoor zou ondersteunend afschot geen of beperkte invloed hebben op de populatieomvang. De wetenschappelijke informatie is op dit punt niet eenduidig, waardoor het effect van ondersteunend afschot voor verjaging op de populatieomvang moeilijk in te schatten is.

We gaan bij de berekeningen uit van een range van 0 (geen invloed op populatie) tot 5% (maximale toename van populatie veroorzaakt door het totaal wegvallen van afschot).

2.2.9 Mogelijkheden van populatieregulatie

- De onzekerheid van de invloed van afschot op de populatieomvang is erg groot. Ebbing (1991) stelt dat de jacht vóór 1970 de oorzaak was voor de lage ganzenpopulaties. Bij een afschot van 24% van de totale populatie blijkt een populatie stabiel te blijven (Ebbing, 2009; voor kolgans in West Europa en grote sneeuwganzen in USA). Bij een grotere populatieomvang neemt het broedsucces af wat betekent dat er een kleiner deel van de populatie geschoten hoeft te worden om de populatie stabiel te houden. Schattingen laten zien dat bij een populatiegrootte van de kolgans van ruim 800.000 er bijna 20% van de totale populatie geschoten zou moeten worden om de populatie stabiel te houden

(Ebbinghe, 2003). Bij een huidige populatieomvang van 1,2 mln. zal dit percentage lager liggen. De totale aantallen kolganzen die dan geschoten moeten worden voor een stabiele populatie moeten internationaal, op flyway niveau, worden afgesproken, waarbij voor de kolkans vooral met de Russische Federatie, Polen en Duitsland afspraken gemaakt moeten worden. Substantiële inspanning is nodig om dit afschot te realiseren. Jacht vindt momenteel al plaats in Rusland.

- Tevens blijkt dat het huidige broedsucces van de kolkans (5-jaars gemiddelde minder dan 20% jongen, Ebbinghe, 2009) lager ligt dan noodzakelijk is om de populatie stabiel te houden (Voslamber, pers. comm). Dit duidt erop dat de populatieomvang in het broedgebied wordt gereguleerd. Dat de populatie in Nederland toch nog enigszins groeit (laatste 18 jaar gemiddeld met 3% per jaar, Ebbinghe 2009), kan veroorzaakt worden doordat kolganzen uit andere delen van Europa hier komen overwinteren. De cijfers die Ebbinghe (2009) geeft suggereren dat dit het geval zou kunnen zijn (62% van de populatie overwintert in Nederland vóór 2005, daarna zijn de percentages 67, 69 en 70). Of de totale Europese kolkanspopulatie (Baltische-Noordzee flyway-populatie) daadwerkelijk afneemt (wat de verwachting zou zijn bij dit broedsucces) is onbekend.

Voor de berekeningen gaan we uit van twee populatieniveaus: 15% en 30% lager dan de huidige populaties (besproken met Begeleidingscommissie). Het betreft hier alleen de populaties van brandgans, grauwe gans en kolkans. Over de vraag hoe deze populaties op het gewenste niveau gebracht moeten worden, zullen we geen uitspraak doen. Wel is het raadzaam om populatie beheer internationaal gecoördineerd in te zetten en zorgvuldig te monitoren.

3 Doorrekenen scenario 1: voortzetting huidige beleidskader

In dit scenario blijven de ganzenpakketten beschikbaar in de foerageergebieden en wordt de schade zowel binnen als buiten de foerageergebieden door het Faunafonds vergoed. Het huidige opvangbeleid in foerageergebieden wordt gehandhaafd.

3.1 Inleiding

Kosten worden gemaakt door de Dienst Regelingen van het Ministerie van LNV en door het Faunafonds.

Ganzenvraatschade bij de landbouw heeft doorgans voor ongeveer 75% betrekking op gederfde grasopbrengsten (vooral aan de eerste snede, een gans eet gemiddeld 1 kilo gras per dag), ca 15% op gederfde wintertarweopbrengsten en 10% op andere gederfde akkerbouwopbrengsten. Naast gewasschade is er bij hoge aantallen ganzen ook schade door vertrapping van de graszode en versleping van de bodem.

Hierna zal eerst worden ingegaan op de kostenontwikkeling in de afgelopen jaren. Vervolgens zal een nadere analyse worden gegeven van de situatie en het beleid in de afgelopen jaren. Daarna zal worden ingegaan op de toekomst bij ongewijzigd beleid.

3.2 Kostenontwikkeling

Het schadebedrag voor overwinterende ganzen is de afgelopen jaren aan sterke schommelingen onderhevig en het laatste jaar fors toegenomen. Dit vindt zijn oorzaak in een aantal zaken, die hierna beschreven worden.

De belangrijkste oorzaak van de stijgende kosten voor de ganzenopvang en schade vindt zijn oorzaak in het opvangbeleid dat sinds 2005 geldt. In tabel 3.1 zijn de diverse opvangkosten en schades weer gegeven.

Hieruit komt duidelijk naar voren dat de afgelopen jaren de totale opvangkosten en schades veel hoger zijn dan daarvoor. In de jaren 2003/04 en 2004/05 waren de totale kosten € 7,4 – € 7,9 miljoen op jaarbasis. In de seizoenen 2006/07 en 2007/08 waren deze opgelopen tot gemiddeld € 17,5 miljoen per jaar². Dit scheelt op jaarbasis zo'n € 10 miljoen.

Dit vindt vooral zijn oorzaak in de vergoedingen voor het specifieke opvangbeleid: in de foerageergebieden gelden voor de boeren die contracten hebben afgesloten vaste beheersvergoedingen, 100% vergoeding van de schade tot een bepaald maximum en geen eigen risico (anders: € 250,- per bedrijf + eerste € 50,- wordt

² Dit betreft kosten inclusief de Waddenovereenkomst, die buiten het Beleidskader vallen.

niet uitbetaald: dus feitelijk eigen risico: € 300,- per bedrijf). Ook de boeren die geen overeenkomst in deze gebieden hebben afgesloten krijgen 100% van de schade vergoed zonder een maximum schadebedrag. Buiten de foerageergebieden krijgt men 95% van de schade uitgekeerd, maar wel met een feitelijk eigen risico van € 300,- per ha.

Tabel 3.1 Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten (jaren 2003/04 t/m 2007/08. Bedragen in miljoenen euro's.

	2003	2004	2005	2006	2007
	2004	2005	2006	2007	2008
Ganzen en Smientenopvang					
Pilots (oude regeling)	2.3	2.3			
<u>Ganzen en smientenopvang:</u>					
Binnen het beleidskader op percelen met PSAN-pakketten					
- Vaste beheersvergoeding			6.1	6.2	3.4
- Variabele toeslag (schade component)			3.1	4.0	2.1
<u>Ganzen en smientenschade:</u>					
Op percelen zonder PSAN-pakket					
- Binnen en buiten foerageergebieden	3.7	4.1	3.1		
- Binnen de foerageergebieden				0.4	3.1
- Buiten de foerageergebieden				3.3	4.5
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	6.0	6.4	12.3	13.9	13.1
<u>Uitvoeringskosten:</u>					
- Organisatiekosten (agr. natuurverenigingen)			0.3	0.3	0.3
- Uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen			0.6	0.7	1.3
- Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	0.7	0.8	1.4	1.5	1.2
Subtotaal uitvoeringskosten	0.7	0.8	2.3	2.5	2.8
Totale kosten ganzenopvang (Beleidskader)	6.7	7.2	14.6	16.4	15.9
Ganzenopvang los van het beleidskader:					
Waddenovereenkomsten en individueel	0.7	0.7	1.0	1.2	1.5
Totale kosten (opvang en schades)	7.4	7.9	15.6	17.6	17.4
<i>Hectares met opvangpakketten (x 1.000 ha)</i>			<i>56</i>	<i>60</i>	<i>29</i>

Bron: Evaluatie opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten, deelrapport 7.

Kosten van het opvangbeleid in relatie tot de verspreiding van ganzen en smienten over de provincies (Melman et al., 2009; LEI-bewerking).

Een andere grote en ook stijgende kostenpost zijn de afgelopen jaren de stijgende taxatie- en uitvoeringskosten geweest. Dit heeft zowel te maken met het feit dat er nu twee instanties, namelijk de Dienst Regelingen en het Faunafonds betrokken zijn met de uitvoering van het ganzenbeleid, als met het feit dat er nu hogere taxatiekosten zijn. Deze hogere taxatiekosten hebben onder andere te maken dat alle percelen binnen een foerageergebied waarvoor een ganzencontract is afgesloten, getaxeerd worden. Op gemiddeld 37% van de graslandpakketten en 71% van de bouwlandpakketten komt evenwel geen schade voor (Melman et al., 2009). Hierbij moet worden aangetekend dat op deze percelen wel ganzen gevoerageerd kunnen hebben, dus ecologisch wel effectief zijn geweest.

De Dienst Regelingen is verantwoordelijk en voert de regie voor de afgesloten PSAN- ganzenbeheerpakketten binnen de foerageergebieden. Zij laat ook de taxaties doen op deze percelen door taxatiebureaus.

Het Faunafonds is verantwoordelijk voor betalingen voor de ganzenschade buiten de foerageergebieden en voor de percelen zonder een PSAN-ganzenbeheerpakket binnen de foerageergebieden.

3.3 Ganzenbeleid en gevolgen daarvan in de afgelopen jaren

In 2005-2006 is begonnen met het beleid om foerageergebieden aan te wijzen waarvoor ganzenopvangpakketten via de PSAN-regeling kunnen worden afgesloten. De totale oppervlakte ganzenfoerageergebied waarbinnen ganzenopvang pakketten kunnen worden afgesloten is gequoteerd op 80.000 ha (verspreid over het gehele land). Dit betreft 65.000 ha aangewezen voor boeren en 15.000 ha voor natuurbeherende instanties (die dergelijke terreinen meestal doorverpachten aan boeren; gesprek Ministerie van LNV, mei 2009). Daarnaast hebben de provincies Friesland en Groningen samen 10.000 ha *extra* foerageergebieden aangewezen, die echter buiten het Beleidskader vallen. In 2005/2006 was er voor 53.000 ha aan pakketten afgesloten; in 2006/2007 voor 60.000 ha, in 2007/2008 voor 29.000 ha en in 2008/2009 voor 49.000 ha. (van der Zee, et al., 2009).

In 2009, konden weer nieuwe aanvragen worden ingediend. De vergoeding voor dit opvangbeleid bedraagt voor grasland een vast bedrag van € 118,- per ha met een variabele vergoeding voor de gewasschade van maximaal € 690,- per ha, voor bouwland een vast bedrag van € 73,- per ha. met een variabele maximale vergoeding van € 676,- per ha en bij een groenbemester een vaste bijdrage van € 252,- per ha zonder een variabele vergoeding voor gewasschade (Bron: info Dienst Regelingen - LNV loket). Deze schadetegemoetkomingen worden door de Dienst Regelingen van het Ministerie van LNV betaald en niet door het Faunafonds.

De opvanggebieden voor ganzen zijn groter dan de gequoteerde foerageergebieden. Ook Vogelrichtlijngebieden en andere geschikte natuurgebieden (bijna allemaal de huidige Natura 2000-gebieden) zijn aangewezen als opvanggebieden³. Binnen de natuurgebieden in beheer bij de Terreinbeherende Organisaties (TBO) is ongeveer 90.000 ha geschikt als ganzenfoerageergebied. Binnen de Natura 2000-gebieden is ongeveer 100.000 ha geschikt als ganzenfoerageergebied. (van der Zee, et al, 2009). Er vindt enige overlap plaats tussen deze twee typen gebieden, zodat het precieze aantal hectares geschikt foerageergebied in deze opvanggebieden niet exact bekend is. In de Natura 2000 gebieden hebben ook veel boeren cultuurgrond liggen (bijvoorbeeld in de uiterwaarden langs de grote rivieren, langs andere grote wateren, natte veenweidegebieden).

Binnen de opvanggebieden (inclusief de foerageergebieden) geldt dat je als boer de ganzen wel mag weren, maar als ze er eenmaal zitten, je ze niet mag verjagen. Buiten de opvanggebieden geldt dat je als boer een tegemoetkoming wilt krijgen je eerst aan de verplichting moet hebben voldaan van voldoende weren en verjagen.

³ Opvanggebieden beslaan 270.000 ha en bestaat uit: 80.000 ha foerageergebied, 90.000 ha voor ganzen geschikt natuurgebied en 100.000 ha N2000-gebied. Bron van der Zee et al., 2009.

In de jaren 2005-2008 verbleven de ganzen en smienten voor 33% in de foera-geergebieden, 26% in Natura 2000 en andere natuurgebieden (samen vormen die de opvanggebieden) en voor 41% buiten de opvanggebieden (van der Zee et al., 2009).

Na de teruggang in uitgekeerde schade in 2006 t.o.v. 2005, omdat er meer boeren opvangpakketten gingen afsluiten, loopt de uitgekeerde schade die wordt vergoed door het Faunafonds in 2007 weer op. Dit betreft schade buiten de gebieden waar ganzenpakketten waren afgesloten.

In 2008 heeft het Faunafonds fors hogere uitkeringen gedaan. Dit komt door de volgende redenen:

- De schadecomponent van opvangpakketten werd oorspronkelijk gemaximaliseerd op een bedrag van € 169,- per ha ("Brusselse eis"). Boeren met een één-jarig pakket die meer schade dachten te krijgen dan dit bedrag plus de vaste vergoeding die men kreeg, deden niet meer met de ganzenpakketten mee. Door de hogere marktprijzen voor ruw- en krachtvoer in 2008 (ten opzichte van de voorgaande jaren) haakten veel boeren af en besloten de schade te declareren bij het Faunafonds. Ongeveer de helft van de stijging van 2008 op 2007 is hieraan toe te rekenen (€ 1,5 miljoen). Daar komt bij dat men vanaf 2007 zich moest vastleggen voor een periode van 6 jaar. Met de stijging van de marktprijzen hadden velen daar moeite mee.
- De berekende vervangende ruwvoerprijs voor schadevergoeding voor het Faunafonds was in 2008 ca. 40% hoger dan in 2007 (van € 0,18 per kilo droge stof in 2007 naar € 0,25 per kilo droge stof in 2008). Dit had te maken met gestegen wereldmarktprijzen voor ruw- en krachtvoer t.g.v. een samenloop van omstandigheden: laag voedselaanbod door o.a. droogte en extreme weersomstandigheden elders in de wereld, hoge energieprijzen waardoor wereldwijd veel bio-energie werd gewonnen waardoor er minder aanbod was aan voer, meer vraag door opkomende economieën in de wereld. In paragraaf 2.2.3 is hier nader op in gegaan.

Met ingang van 2009 zijn de voorwaarden van opvangpakketten voor de boeren verbeterd. De maximale schadecomponent is nu verhoogd naar ongeveer € 749,- per ha voor bouwland en € 808,- per ha voor grasland. Ook is het nu mogelijk om voor 6 jaar een overeenkomst af te sluiten onder beter passende voorwaarden. Voor het seizoen 2007/2008 was dit voor het eerst mogelijk (in de twee voorgaande jaren (2005/06 en 2006/07) betroffen het éénjaarlijkse contracten). Vele boeren hebben dit gedaan. De Dienst Regelingen voert deze regeling uit en betaalt dit uit de PSAN. De opvangperiode voor overwinterende ganzen is van 1 oktober tot 1 april. In Groningen, Friesland en Drenthe loopt de periode waarin winterschade wordt uitbetaald door het Faunafonds tot 1 mei.

Het gevolg van deze verandering voor het seizoen 2008/2009 (uitbetalingsjaar 2009) zal zijn dat er meer boeren gebruik maken van opvangpakketten. Circa 47.000 ha is in contracten vastgelegd (Bron: Dienst Regelingen 8-12-2009). Het gevolg hiervan is dat veel minder boeren schade zullen gaan verhalen bij het Faunafonds dan in 2008. Ook de voerprijzen zijn weer op een gewoon niveau terug (voorjaar 2009: € 0,18 per kilo droge stof; Bron: Bestuursvergadering Faunafonds april 2009).

3.4 Samenvattend

De resultaten uit de voorgaande paragrafen en deze paragraaf hebben geleid tot de berekeningen zoals die in tabel 3.2 weer gegeven zijn.

Uit deze tabel komt naar voren dat de komende jaren ongeveer sprake zal zijn van ongeveer 60% hogere kosten voor het totale ganzenbeleid. In het seizoen 2014/2015 zullen de totale kosten ongeveer € 28 miljoen bedragen tegenover ca. € 17 miljoen per jaar in de jaren 2006/07 en 2007/08. In Melman et al., wordt gerekend met een stijging in 2015/15 tot € 22,2 mln., gebaseerd op een ganzenpopulatiegroei van 6% per jaar, maar zij houden geen rekening met de stijging van de voederprijzen.

Tabel 3.2 Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten (referentiejaar 2006/07 en 2014/15). Bedragen in miljoenen euro's.

	2006-2007	2014-2015
<u>Ganzen en smientenopvang:</u>		
Binnen het beleidskader op percelen met PSAN-pakketten		
- Vaste beheersvergoeding	6.2	7.6 ¹⁾
- Variabele toeslag (schade component)	4.0	8.3 ²⁾
<u>Ganzen en smientenschade:</u>		
Op percelen zonder PSAN-pakket		
- Binnen de foerageergebieden	0.4	0.8 ²⁾
- Buiten de foerageergebieden	3.3	6.9 ²⁾
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	13.9	23.6
<u>Uitvoeringskosten:</u>		
- Organisatiekosten (agr. natuurverenigingen)	0.3	0.3
- Uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen 0.7	0.7	1.5 ³⁾
- Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	1.5	1.7 ³⁾
Subtotaal uitvoeringskosten	2.5	3.5
Totale kosten ganzenopvang (Beleidskader)	16.4	27.1
Ganzenopvang los van het beleidskader:		
Waddenovereenkomsten en individueel	1.2	1.5
Totale kosten (opvang en schades)	17.6	28.6
<i>Hectares met opvangpakketten (x 1.000 ha)</i>	<i>60</i>	<i>58</i>

1) Gebaseerd op 58.000 ha: 6.500 ha groenbemester (huidige areaal contracten), 3.500 ha bouwland (zelfde percentage als in 2006/07; in 2008/09: 3.100 ha) en 48.000 ha grasland (in 2008/09: 39.500 ha) en bedragen van € 118,- per ha voor grasland, € 73,- per ha voor bouwland en € 252,- per ha voor groenbemesters (huidige prijzen).

2) Basis: prijzen 5% hoger per jaar vanaf 2007 en 5% meer ganzendagen per jaar.

3) Hogere uitvoeringskosten i.v.m. meer schades op meer percelen.

4 Doorrekenen scenario 2: huidige beleidskader in gewijzigde vorm _____

In dit hoofdstuk behandelen we opties/maatregelen binnen het huidige beleidskader. We maken hierbij onderscheid in opties buiten de foerageergebieden (4.1) en daarbinnen (4.2).

Allereerst geven we de uitkomst aan van de Quick scan die we voor alle maatregelen hebben gemaakt. Hierin worden aanpak en effect van de maatregel beschreven en een inschatting gemaakt van kosteneffectiviteit, draagvlak en uitvoerbaarheid en legitimiteit. Op basis van de quick scan is beoordeeld of de maatregel verder wordt doorgerekend. De resultaten van de quick scan staan in bijlage 3.

In de maatregelen die zijn doorgerekend, zijn de aannames voor de berekeningen uitgewerkt en zijn de resultaten samengevat.

4.1 Opties buiten foerageergebieden

4.1.1 Afbouw schaderegeling buiten foerageergebied

1. Afbouw schaderegelingen buiten foerageergebieden

In deze optie wordt de schaderegeling buiten de foerageergebieden afgeschaft. Boeren ontvangen geen tegemoetkoming meer voor ganzenschade. In de foerageergebieden blijft de schade wel vergoed.

Quick scan

- *Aanpak en effect:* afbouw van schadevergoeding in gewassen buiten de foerageergebieden. Gevolg zal zijn dat boeren de ganzen intensiever gaan verjagen, ook met ondersteunend afschot, om zodoende schade op hun percelen te minimaliseren. Ook zal er eerder een gezamenlijke verjaging ontstaan (zie maatregel 3: vergoeding na regioaanpak verjaging).
- *Kosteneffectiviteit:* positief, want de verjaging zal nooit zo effectief kunnen zijn dat alle ganzen naar de foerageergebieden verhuizen; daardoor vindt er nog steeds ganzenbegrazing plaats buiten de foerageergebieden, die dan niet wordt vergoed.
- *Draagvlak:* agrariërs zullen deze maatregel negatief beoordelen, want zij verliezen de huidige regeling en zij moeten meer inspanningen (arbeid) verrichten en kosten voor verjaagapparatuur maken. Ook bij de inzet van nieuwe methodes als b.v. bordercollies, moeten extra kosten worden gemaakt. Wildbeheereenheden (WBE, jagers) zullen grotere inspanning moeten verrichten en beoordelen dat mogelijk negatief.
- Vogelbescherming Nederland (VBN), terreinbeherende organisaties en dierenwelzijnpartijen zullen de extra verjaagactiviteiten negatief beoordelen, zeker wanneer dit met extra ondersteunend afschot gebeurt.
- *Uitvoerbaar en legitimiteit:* Het is de vraag of er voor ganzenschade een andere regeling kan gelden in vergelijking met andere diersoorten die schade veroorzaken, waarin in bepaalde gebieden wel wordt vergoed (foerageergebieden) en andere gebieden niet.

Conclusie: we nemen deze maatregel mee in de doorrekening van de kosteneffectiviteit, vanwege de mogelijke kostenbesparing.

Aannames bij de berekeningen

1. Er wordt uitgegaan dat er voor 58.000 hectare aan PSAN-pakketten is afgesloten. De verdeling van deze hectares over bouwland en grasland is hetzelfde als nu. Ook de uitgekeerde vaste contractbedragen per ha zijn hetzelfde als nu.
2. Er wordt niets meer betaald aan ganzenschade buiten de foerageergebieden in het seizoen 2014/15.
3. De helft van de ganzen die nu buiten de opvanggebieden graast gaat door de verwachte extra verjaging alsnog naar de opvanggebieden (foerageergebieden en Natura 2000 gebieden). Op het ogenblik verblijft 33% van alle ganzen en smienten in de foerageergebieden, 26% in natuur en Natura 2000 gebieden en 41% buiten de opvanggebieden. In het seizoen 2014/15 zal in dit scenario bij een evenredige verdeling van de ganzen over foerageer- en natuur en Natura 2000 gebieden 45% van de ganzen in de foerageergebieden verblijven, 35% in de natuur en Natura 2000 gebieden (is samen 80% in de opvanggebieden) en 20% buiten de opvanggebieden. De gemiddelde schades door een grotere ganzenbegrazing zullen in de foerageergebieden door deze maatregel en met dit uitgangspunt dus met 36% (45/33) toenemen.
4. Op percelen binnen de foerageergebieden zonder PSAN overeenkomst was er bij het Faunafonds in 2009 voor 17.000 ha schade aangemeld. Dit bij een gecontracteerd areaal PSAN contracten van 47.000 ha. Op 64.000 ha foerageergebied was dus sprake van ganzenschade en/of ganzenpakketten. Voor 2014/15 gaan we uit van 58.000 ha PSAN-contracten in de foerageergebieden (zie hoofdstuk 3; zelfde als in het autonome scenario). We gaan er van uit dat er in de nabije toekomst op de 17.000 ha in de foerageergebieden zonder beheerscontract maar met schade voor 11.000 ha alsnog een beheerscontract zal worden afgesloten. Op de andere hectares veronderstellen we ook weer schade (6.000 ha) en er komt voor 1.000 ha nieuwe schade bij. We veronderstellen dus voor ca. 7.000 ha schade in de foerageergebieden op percelen waar geen contract voor is afgesloten. Het totale areaal met schade in de foerageergebieden zal iets toenemen tot ca. 65.000 ha (tegenover 64.000 ha in 2009).
5. Uitgangspunt bij de berekeningen zijn verder het variabele gemiddelde schadebedrag in 2006/07 in de PSAN gebieden van € 67,- per ha en € 51,- per ha buiten PSAN contractgebieden (dezelfde bedragen als in scenario 1).
6. Omwille van de vergelijkbaarheid met de andere scenario's is verder uitgegaan van een zelfde prijsstijging van landbouwprijzen (5% per jaar) en zelfde stijging van de totale ganzen- en smientendagen (5% meer kolgansdagen per jaar) als bij deze scenario's.
7. In 2008/09 is voor een totaal areaal van 134.000 ha verzoekschriften ingediend voor taxaties: 47.000 ha via de Dienst Regelingen en 87.000 ha via het Faunafonds. Van deze 87.000 ha via het Faunafonds uitgevoerde taxaties waren er 17.000 ha op percelen binnen de foerageergebieden en 70.000 ha op percelen buiten de foerageergebieden. In dit scenario zal er in 2014/15 voor 65.000 ha verzoekschriften komen voor taxaties (alleen binnen foerageergebieden). Dit zijn voor 58.000 ha percelen waar een contract voor afgesloten is binnen een foerageergebied en voor 7.000 ha (ongeveer de helft van nu) op percelen binnen foerageergebieden waar geen contract voor is afgesloten. De kosten voor taxaties en de gezamenlijke kosten voor het Faunafonds en de Dienst Regelingen zullen daardoor ongeveer halveren.

Samenvattend

De aannames uit de vorige paragrafen hebben geleid tot de berekeningen in tabel 4.1. Uit deze tabel komt naar voren dat het niet meer vergoeden van schade buiten de foerageergebieden tot een totale kostenpost in 2014/15 zal leiden van ruim € 23 miljoen. Dit is € 5 miljoen minder dan het huidige beleid voortzetten (scenario 1 in hoofdstuk 3).

Tabel 4.1 Scenario 2.1 (afbouw schaderegeling buiten foerageergebieden): Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten (referentiejaar 2006/07 en 2014/15). Bedragen in miljoenen euro's.

	2006-2007	2014-2015
<u>Ganzen en smientenopvang:</u>		
Binnen het beleidskader op percelen met PSAN-pakketten		
- Vaste beheersvergoeding	6.2	7.6 ¹⁾
- Variabele toeslag (schade component)	4.0	11.3 ²⁾
<u>Ganzen en smientenschade:</u>		
Op percelen zonder PSAN-pakket		
- Binnen de foerageergebieden	0.4	1.2 ²⁾
- Buiten de foerageergebieden	3.3	0
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	13.9	20.1
<u>Uitvoeringskosten:</u>		
- Organisatiekosten (agr. natuurverenigingen)	0.3	0.3
- Uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen	0.7	0.7 ³⁾
- Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	1.5	0.8 ³⁾
Subtotaal uitvoeringskosten	2.5	1.8
Totale kosten ganzenopvang (Beleidskader)	16.4	21.9
Ganzenopvang los van het beleidskader:		
Waddenovereenkomsten en individueel	1.2	1.5
Totale kosten (opvang en schades)	17.6	23.4
<i>Hectares met opvangpakketten (x 1.000 ha)</i>	<i>60</i>	<i>58</i>

1) Gebaseerd op 58.000 ha: 6.500 ha groenbemester (huidige areaal contracten), 3.500 ha bouwland (zelfde percentage als in 2006/07; in 2008/09: 3.100 ha) en 48.000 ha grasland (in 2008/09: 39.500 ha) en bedragen van € 118,- per ha voor grasland, € 73,- per ha voor bouwland en € 252,- per ha voor groenbemesters (huidige prijzen).

2) Basis: prijzen 5% hoger per jaar vanaf 2007 en 5% meer ganzendagen per jaar en 36% meer schade door meer ganzenschade binnen de foerageergebieden. Zie punt 3 hiervoor bij verwerking van de aannames.

3) Lagere uitvoeringskosten i.v.m. halvering van het areaal met ganzenschade.

4.1.2 Verhoging drempel eigen risico buiten de foerageergebieden

2. Verhoging van de drempel van eigen risico

In deze optie wordt het eigen risico voor ganzenschade buiten de foerageergebieden verhoogd.

Quick scan

- *Aanpak en effect:* Het huidige eigen risico bedraagt € 250,- per bedrijf per jaar. Maar omdat schadebedragen lager dan € 50,- niet uitbetaald worden, bedraagt

het feitelijke eigen risico € 300,- per bedrijf per jaar. We kiezen voor een substantiële verhoging, n.l. een verdubbeling naar € 500,-.

- *Kosteneffectiviteit*: positief, afhankelijk van de stijging eigen risico. De ganzen zullen door de waarschijnlijk extra verjagingsactiviteiten meer gaan foerageren in de nabij gelegen foerageergebieden.
- *Draagvlak*: agrariërs zullen deze maatregel in eerste instantie negatief beoordelen, want ze komen minder snel in aanmerking voor vergoeding. Echter, omdat een verhoging van het eigen risico een in te calculeren bedrijfseconomisch effect heeft, kan hiermee rekening worden gehouden (voorspelbaar). Gevolg kan zijn dat ze 1) meer (intensiever en frequenter) gaan verjagen en 2) minder snel Faunafonds voor schadetaxatie zullen inroepen (kostenbesparing). Een verdubbeling van het eigen risico kan tot gevolg hebben dat verjaging extra intensief wordt opgepakt (met ondersteunend afschot). WBE's zullen grotere inspanning moeten verrichten en beoordelen dat mogelijk negatief. VBN, terreinbeherende organisaties en dierenwelzijnpartijen zullen extra verjaging negatief beoordelen.
- *Uitvoerbaar en legitimiteit*: Uitvoerbaarheid is geen probleem; legitimiteit kan probleem vormen, want wat is een redelijk eigen risico? Er ligt ergens een grens wat redelijk is, maar waar? Ook is het de vraag of een eigen risico bij ganzen kan worden verhoogd, maar bij andere dieren niet. Dit schept rechtsongelijkheid of een gevoel van ongelijke benadering/behandeling.

Conclusie: we nemen deze maatregel mee in de doorrekening van de kosteneffectiviteit, omdat deze positief lijkt.

Aannames bij de berekeningen

Algemeen

Om inzicht te krijgen in het huidige aantal meldingen en de verdeling hiervan over de diverse geconstateerde schadebedragen is aan het Faunafonds gevraagd om een overzicht te geven over de afgelopen twee jaar over de uitgekeerde bedragen en betrokken arealen van de schade door ganzen en smienten buiten en binnen de foerageergebieden met een indeling naar categorieën van schade (Tabel 4.2 en tabel 4.3).

Tabel 4.2 Schade door ganzen en smienten buiten foerageergebieden (altijd zonder PSAN-overeenkomst) in 2008 en 2009.

Schade tot (€)	x € 1.000,-		Areaal (ha)		Aantal meldingen	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
0-250	84	101	10.326	11.743	1.013	1.215
251-499	196	231	6.294	8.220	543	625
500-699	202	189	4.758	4.684	340	316
700-999	323	297	5.798	6.367	386	352
>1.000	4.474	2.696	37.538	29.295	1.490	1.037
Totaal	5.279	3.514	65.714	60.309	3.772	3.545

Tabel 4.3 Schade door ganzen en smienten binnen foerageergebieden zonder PSAN-overeenkomst in 2008 en 2009.

Schade tot	x € 1.000,-		Areaal (ha)		Aantal meldingen	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
0-250	43	25	4.444	1.789	391	230
251-499	107	56	3.671	1.843	294	153
500-699	100	51	2.552	1.104	167	86
700-999	114	68	2.464	1.169	137	81
>1.000	3.221	1.207	26.636	11.038	843	348
Totaal	3.585	1.407	39.767	16.943	1.832	898

Uit tabel 4.2 en 4.3 komt naar voren dat het overgrote deel van de totale schadekosten voortkomt bij schademeldingen van € 1.000,- en meer. Binnen de foerageergebieden was dit voor gemiddeld over 2008 en 2009 voor 88% het geval. Voor buiten de foerageergebieden was dit voor gemiddeld 80% het geval.

Van de totale schade buiten de PSAN-contracten was binnen de foerageergebieden gemiddeld over beide jaren slechts 1,5% minder dan € 250,- per melding en slechts 3,5% tussen € 250,- en € 500,- per melding. Buiten de foerageergebieden was dit gemiddeld respectievelijk 2,3% (minder dan € 250,-) en 5,2% (tussen € 250,- en € 500,-).

Bij het verhogen van de schadedrempel tot € 500,- zouden de bedragen tot € 500,- niet uitgekeerd meer hoeven te worden. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de schadedrempel geldt voor het totale bedrijf per jaar voor faunaschade. Een bedrijf kan dus naast ganzen en smientenschade in de winterperiode ook nog andere faunaschade hebben. Hoe die andere schades zich verhouden tot de ganzen- en smientenschade in de winter is in het kader van dit onderzoek niet onderzocht. Op dit moment worden ook bedragen beneden een drempel van € 250,- per bedrijf buiten de foerageergebieden niet uitgekeerd of wordt dit bedrag later verrekend.

Het aantal meldingen voor schade voor winter ganzen en smienten komt nagenoeg overeen met het aantal bedrijven dat een melding doet. Men doet bijna altijd één melding voor de ganzenschade per bedrijf. (mondelijke informatie Faunafonds). Buiten de foerageergebieden waren de afgelopen 2 jaren gemiddeld 3.658 meldingen, waarvan 2.544 met meer dan € 250,- schade. Uitgaande van een ongeveer zelfde aantal meldingen in 2014/15 als momenteel dan krijgen deze 2.544 bedrijven elk € 250,- minder.

Verdere aannames bij de berekening

1. Het areaal PSAN-overeenkomsten binnen foerageergebieden in 2014/15 blijft 58.000 ha.
2. De drempel van het eigen risico gaat buiten de foerageergebieden naar € 500,- per melding voor winter ganzen en smienten. We gaan uit dat ook in 2014/15 5,2% van de totale schade in de categorie € 250-500,- schade valt. Dit bedrag wordt dus niet uitgekeerd. Voorts krijgen ook 2.544 bedrijven elk € 250,- minder.
3. Doordat boeren door de financiële prikkel de ganzen actiever gaan verjagen zullen 50% van de ganzen buiten de opvanggebieden nu in de opvanggebieden gaan grazen. De verdere redenatie en berekening is dezelfde als bij scenario 2.1 (36% meer schade in de foerageergebieden vergelijkbaar met scenario 2.1). Verder gaan we ervan uit dat de overblijvende ganzen op de zelfde percelen

blijven grazen en niet meer schade zullen veroorzaken op andere bedrijven die al boven dit eigen risico zitten.

4. Uitgangspunt bij de berekeningen zijn verder het variabele gemiddelde schadebedrag in 2006/07 in de PSAN gebieden van € 67,- per ha en € 51,- per ha buiten PSAN contractgebieden (dezelfde bedragen als in scenario 1).
5. Er is uitgegaan van de zelfde prijsstijging van landbouwprijzen (5% per jaar) en de zelfde stijging van de totale ganzen- en smientenverblijfdagen (5% meer kolgansdagen per jaar) als bij de andere scenario's.
6. Het aantal meldingen bij het Faunafonds voor vergoedingen van de schade buiten de foerageergebieden zal terug lopen. Voor vermeende schade lager dan € 500,- zal men minder dan nu een aanvraag indienen. Dit wordt ook bepaald in hoeverre men ook nog andere faunaschade van andere dieren denkt te zullen hebben in het komende jaar. Op dit moment (december 2009) maakt buiten de foerageergebieden het aantal meldingen met schade lager dan € 250,- 34% en met € 250-500,- 18% uit van het totale aantal meldingen in deze gebieden. Een deel van deze 52% zal de schade nu niet meer indienen. Welk deel is niet precies bekend. In de foerageergebieden zal een toename plaats vinden van het aantal schades. Per saldo worden ongeveer 15% lagere kosten geschat voor het Faunafonds en taxaties in vergelijking met het autonome scenario. Voor de Dienst Regelingen blijven de kosten hetzelfde.

Samenvattend

De aannames uit de vorige paragrafen hebben geleid tot de berekeningen in tabel 4.4.

De totale kosten zullen in 2014/15 ruim € 30 miljoen per jaar bedragen. Dit is ongeveer € 2 miljoen meer dan in het autonome scenario 1. Het invoeren van een hogere drempel eigen risico zorgt met de bijbehorende verjaging naar foerageergebieden ervoor dat de besparing op de kosten van het eigen risico niet opwegen tegen de meerkosten van de ganzen schade in de foerageergebieden. In de foerageergebieden is de opvang van ganzen *duurder* dan buiten de foerageergebieden. Dit komt doordat er geen eigen risico in foerageergebieden geldt, en er meer pakketten worden afgesloten en daardoor hogere kosten voor de basispakketvergoedingen.

Tabel 4.4 Scenario 2.2 (verhoging drempel eigen risico tot 500 euro per bedrijf): Overzicht van de kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten (referentiejaar 2006/07 en 2014/15). Bedragen in miljoenen euro's.

	2006-2007	2014-2015
<u>Ganzen en smientenopvang:</u>		
Binnen het beleidskader op percelen met PSAN-pakketten		
- Vaste beheersvergoeding	6.2	7.6 ¹⁾
- Variabele toeslag (schade component)	4.0	11.3 ²⁾
<u>Ganzen en smientenschade:</u>		
Op percelen zonder PSAN-pakket		
- Binnen de foerageergebieden	0.4	1.2 ²⁾
- Buiten de foerageergebieden	3.3	5.9 ³⁾
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	13.9	26.0
<u>Uitvoeringskosten:</u>		
- Organisatiekosten (agr. natuurverenigingen)	0.3	0.3

Vervolg tabel 4.4

	2006-2007	2014-2015
- Uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen	0.7	1.3 ⁴⁾
- Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	1.5	1.5 ⁴⁾
Subtotaal uitvoeringskosten	2.5	3.1
Totale kosten ganzenopvang (Beleidskader)	16.4	29.1
Ganzenopvang los van het beleidskader:		
Waddenovereenkomsten en individueel	1.2	1.5
Totale kosten (opvang en schades)	17.6	30.6
<i>Hectares met opvangpakketten (x 1.000 ha)</i>	<i>60</i>	<i>58</i>

- 1) Gebaseerd op 58.000 ha: 6.500 ha groenbemester (huidige areaal contracten), 3.500 ha bouwland (zelfde percentage als in 2006/07; in 2008/09: 3.100 ha) en 48.000 ha grasland (in 2008/09: 39.500 ha) en bedragen van € 118,- per ha voor grasland, € 73,- per ha voor bouwland en € 252,- per ha voor groenbemesters (huidige prijzen).
- 2) Basis: prijzen 5% hoger per jaar vanaf 2007 en 5% meer ganzendagen per jaar en 36% meer schade door meer ganzen.
- 3) Dit is de resultante van de autonome ontwikkeling (scenario 1: € 6.9 miljoen) minus € 359.000,- (5,2% van € 6.9 miljoen) en minus € 636.000,- (2.544 bedrijven x € 250,-).
- 4) Per saldo lagere uitvoeringskosten i.v.m. hogere drempel eigen risico buiten foerageergebieden (maar in de foerageergebieden wel meer schades).

4.1.3 Vergoeding na regioaanpak verjaging

In dit scenario wordt er van uitgegaan dat door een effectieve verjaging buiten de foerageergebieden respectievelijk 50% (50% subscenario) en 25% (25% subscenario) van de ganzen naar de foerageergebieden wordt gejaagd.

3. Vergoeding na regioaanpak verjaging

In deze optie wordt pas een schadevergoeding voor ganzen gegeven, wanneer op gebiedsniveau een gezamenlijke verjaging van de ganzen is georganiseerd. Dit is een uitbreiding van het huidige beleid dat boeren verplicht zijn om ganzen te weren en te verjagen om voor een tegemoetkoming in de kosten van schade in aanmerking te komen. De kosten voor deze gecoördineerde verjaging worden inzichtelijk gemaakt, maar worden *niet* opgenomen in de totale kosten voor het beleid, aangezien kosten voor verjaging en wering nu ook niet worden vergoed.

Quick scan

- *Aanpak en effect:* Vergoeding wordt alleen gegeven, wanneer een regio/gebied kan aantonen dat zij een gezamenlijke inspanning leveren om de ganzen effectiever te verjagen. Gezamenlijke inspanning kan bestaan uit: gebiedsplan voor verjaging, waarin SMART-afspraken staan aangegeven over manier, frequentie en gebiedsdekking van verjaging en welke partijen dit uitvoeren. Daarnaast staat aangegeven hoe deze activiteiten gemonitord en gecontroleerd worden. Hierin zal de Faunabeheereenheid (FBE) een belangrijke rol spelen, omdat de gecoördineerde verjaging in het Faunabeheerplan opgenomen moet worden.
- *Kosteneffectiviteit:* Onzeker. Ganzen moeten ergens eten en dat kan binnen of buiten de foerageergebieden zijn. In beide gevallen richten ze schade aan die vergoed moet worden. Het kosteneffect kan daardoor neutraal zijn.
- *Draagvlak:* agrariërs zullen deze maatregel matig positief beoordelen. Zij kunnen namelijk de vergoeding behouden, verjaging kan effectiever zijn, waardoor

schade afneemt. Ook is het duidelijk dat de WBE en agrariërs, maar mogelijk ook ANV of FBE, hier een belangrijke rol zal spelen.

- VBN, terreinbeherende organisaties en dierenwelzijnpartijen zullen niet blij zijn met verhoogde verjaagintensiteit, zeker bij een toename van ondersteunend afschot. Wanneer de verjaging alleen in het voorjaar wordt geconcentreerd, en de ganzen van oktober tot half februari met rust worden gelaten, kunnen deze partijen dat wel positief beoordelen. WBE zullen grotere inspanning moeten leveren, maar zijn daartoe wellicht bereid, omdat zij een belangrijke rol krijgen. FBE zal hier coördinerende en initiërende rol moeten vervullen.
- *Uitvoerbaar en legitimiteit*: Uitvoerbaarheid scoort matig, want hoe en door wie wordt de uitvoering van de maatregelen gecontroleerd? Hiervoor moet een goed systeem worden opgezet. Legitimiteit scoort redelijk, maar zorg is precedentwerking voor andere schadesoorten.

Conclusie: we nemen deze maatregel mee in de doorrekening van de kosteneffectiviteit.

Aannames voor de berekeningen

Dit is een maatregel die maatregel 1 verbijzondert. Dat wil zeggen dat dezelfde activiteiten geleverd moeten worden als in 1, maar nu intensiever, controleerbaar en met een inspanningsverplichting. Als die maatregelen dan niet effectief zijn, wordt schade alsnog vergoed.

1. Er zijn geen mogelijkheden om meer SAN- pakketten af te sluiten dan de huidige 58.000 ha. De verdeling van deze hectares over bouwland en grasland zijn hetzelfde als nu. Ook de uitgekeerde vaste contractbedragen per ha zijn hetzelfde als nu.
2. Er wordt in het seizoen 2014/15 beperkter uitbetaald aan ganzenschade buiten de foerageergebieden. Bij het 50% subscenario wordt 50% vergoed (50% minder schade) en bij het 25% subscenario wordt 75% vergoed (25% minder schade).
3. In het 50% subscenario wordt de helft van de ganzen die nu buiten de opvanggebieden graast naar de opvanggebieden (foerageergebieden en Natura 2000 gebieden) verjaagd. We gaan ervan uit dat deze evenredig over foerageer- en Natura 2000 gebied worden verspreid. Op het ogenblik verblijft 33% van alle ganzen en smienten in de foerageergebieden, 26% in de Natura 2000 gebieden en 41% buiten de opvanggebieden. In het seizoen 2014/15 zal in dit scenario 20% buiten de opvanggebieden verblijven en 45% in de foerageergebieden, 35% in de Natura 2000 gebieden. De gemiddelde schades door meer begrazing zullen in de foerageergebieden door deze maatregel en met dit uitgangspunt dus met 36% (45/33) toenemen.
4. In het 25% subscenario wordt een kwart van de ganzen die nu buiten de opvanggebieden graast naar de opvanggebieden (foerageergebieden en Natura 2000 gebieden) verjaagt. Dit betekent dat in het seizoen 2014/15 in dit scenario 39% in de foerageergebieden verblijven, 31% in de Natura 2000 gebieden en 30% buiten de opvanggebieden. De gemiddelde schades door meer begrazing zullen in de foerageergebieden door deze maatregel en met dit uitgangspunt dus met 18% (39/33) toenemen.
5. Binnen de foerageergebieden zonder PSAN overeenkomst was er bij het Faunafonds in 2009 voor 17.000 ha schade aangemeld. Dit bij een gecontracteerd areaal PSAN contracten van 47.000 ha. Op 64.000 ha foerageergebied was dus sprake van ganzenschade en/of beleid. Voor 2014/15 gaan we uit van 58.000 ha PSAN- contracten in de foerageergebieden. Verder veronderstellen we dat verder op ca. 7.000 ha schade zal zijn in de foerageergebieden op percelen

waar geen contracten voor zijn afgesloten. Het totale areaal met schade in de foerageergebieden zal iets toenemen tot ca. 65.000 ha. (tegenover 64.000 ha in 2009). Dit is vergelijkbaar met scenario 2.1 (punt 4 bij verwerking van de aannames).

6. Uitgangspunt bij de berekeningen zijn verder het variabele gemiddelde schadebedrag in 2006/07 in de PSAN gebieden van € 67,- per ha en € 51,- per ha buiten PSAN contractgebieden (zelfde bedragen als in scenario 1 en 3).
7. Omwille van de vergelijkbaarheid met de andere scenario's (het autonome scenario en scenario 3) is verder uitgegaan van een zelfde prijsstijging van landbouwprizen (5% per jaar) en zelfde stijging van de totale ganzen- en smientenverblijfdagen (5% meer vogeldagen per jaar) als bij deze scenario's.

Verjaagkosten. Er zal gewerkt worden met een regioaanpak. Dat wil zeggen groepen boeren of jagers zullen intensief de ganzen gaan verjagen. Over de jaren 2008 en 2009 waren er gemiddeld 3.659 ganzenschademeldingen. Verondersteld wordt dat alle boeren die nu een schade melden mee gaan doen met de regioaanpak. Mogelijk dat ook specifieke verjaagteams (bijvoorbeeld met bordercollies) dit zouden kunnen doen. Hoe een dergelijk regioplan er uit zou moeten zien en uitgevoerd moet gaan worden is op dit moment niet duidelijk. Wel zeker is dat de grootste kostenpost de inzet van arbeidsuren zal zijn. Een inzet van bijvoorbeeld van 6 keer per week 2 uur gedurende 8 weken in de periode 1 februari-1 april van alle boeren die nu een schademelding doen tegen een loon van € 23,62 per uur; (CAO-2009) kost $6 \times 2 \times 8 \times 3.659 \times € 23,62 = € 8,3$ miljoen. De grootste schade vindt in het vroege voorjaar plaats. In de praktijk evenwel zijn er echter al groepen ganzen in november aan het grazen en zullen de ganzen eerder verjaagd moeten worden (bijvoorbeeld als er schade in wintertarwe geconstateerd wordt). Dus de feitelijke verjaagperiode zal veel langer zijn. In dit rekenvoorbeeld hanteren we als verjaagkosten de hiervoor beredeneerde € 8,3 miljoen. Dit kan worden gezien als een minimum variant. De feitelijke kosten zullen echter hoger zijn (langere periode van verjaging).

Andere mogelijkheden zijn er ook om de ganzen te verjagen. Zo wordt er op dit moment (seizoen 2009/10) in Friesland een proef met bordercollies gedaan om ganzen te verjagen. Op ca. 1.750 ha is een team nodig. Dit kost ca. € 150.000,- (Bron: Faunafonds). Als dergelijke teams ingezet zouden worden in het gehele land buiten de foerageergebieden (ca. 60.000 ha) dan zijn ongeveer 34 teams nodig. Dit zou dan ca. € 5 miljoen kosten.

Over de effectiviteit van beide verjaagsystemen is echter nog weinig bekend.

Kosten toezicht verjaging. Door derden zullen er extra kosten gemaakt moeten worden voor toezicht of er inderdaad voldoende verjaagd wordt. Grofweg gedurende de periode 1 november - 1 april voor drie personen (één in Friesland, één in Noord Holland en één in Zuidwest Nederland). Globaal zullen de kosten hiervoor bedragen: drie personen voor 5 maanden: $3 \times 5 \times 22$ (werkdagen in 1 maand) $\times 8$ (uren per werkdag) $\times € 23,62$ (CAO-uurloon) = € 62.000,- (afgerond) plus autokosten (ca. € 40.000,-; ca € 120,- per dag) = ca. € 100.000,-.

Zoals aan het begin van deze paragraaf 4.1.3 is aangegeven nemen we de kosten voor (toezicht op) verjaging *niet* op in de kosten voor het ganzenbeleid. Wel wordt duidelijk dat deze optie aanzienlijke kosten (€ 5,- tot € 8,- mln./jaar) meebrengt voor andere partijen dan de rijksoverheid.

Samenvattend

In tabel 4.5 (50% verjaging naar de foerageergebieden) en tabel 4.6 (25% verjaging naar de foerageergebieden) zijn de uitkomsten van bovenstaande berekeningen weergegeven. De totale kosten komen bij beide scenario's uit op € 28 miljoen. Het maakt dus uiteindelijk niet uit of 25 of 50% wordt verjaagd van buiten naar binnen de foerageergebieden (ganzen moeten uiteindelijk eten en veroorzaken schades in beide gebieden).

De kosten zijn iets hoger dan in het autonome scenario, omdat er meer ganzen in de foerageergebieden worden opgevangen, waar de opvangkosten hoger zijn. Als de kosten voor de verjaging worden meegerekend, wordt dit scenario € 5 tot € 8 mln. hoger.

Tabel 4.5 Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten (referentiejaar 2006/07 en 2014/15). Bedragen in miljoenen euro's. Scenario 2.3.1 (verjaging na regioaanpak; 50% verjaging van buiten de foerageergebieden naar binnen de foerageergebieden).

	2006-2007	2014-2015
<u>Ganzen en smientenopvang:</u>		
Binnen het beleidskader op percelen met PSAN-pakketten		
- Vaste beheersvergoeding	6.2	7.6 ¹⁾
- Variabele toeslag (schade component)	4.0	11.3 ²⁾
<u>Ganzen en smientenschade:</u>		
Op percelen zonder PSAN-pakket		
- Binnen de foerageergebieden	0.4	1.2 ²⁾
- Buiten de foerageergebieden	3.3	3.5 ³⁾
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	13.9	23.6
<u>Uitvoeringskosten:</u>		
- Organisatiekosten (agr. natuurverenigingen)	0.3	0.3
- Uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen	0.7	1.1 ⁴⁾
- Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	1.5	1.2 ⁴⁾
Subtotaal uitvoeringskosten	2.5	2.6
Totale kosten ganzenopvang (Beleidskader)	16.4	26.2
Ganzenopvang los van het beleidskader:		
Waddenovereenkomsten en individueel	1.2	1.5
Totale kosten (opvang en schades)	17.6	27.7
<i>Hectares met opvangpakketten (x 1.000 ha)</i>	<i>60</i>	<i>58</i>

1) Gebaseerd op 58.000 ha: 6.500 ha groenbemester (huidige areaal contracten), 3.500 ha bouwland (zelfde percentage als in 2006/07; in 2008/09: 3.100 ha) en 48.000 ha grasland (in 2008/09: 39.500 ha) en bedragen van € 118,- per ha voor grasland, € 73,- per ha voor bouwland en € 252,- per ha voor groenbemesters (huidige prijzen).

2) Basis: prijzen 5% hoger per jaar vanaf 2007 en 5% meer ganzendagen per jaar en 36% meer schade door meer ganzen (zelfde als bij scenario 2.1. Zie punt 3 bij de verwerking van de aannames in dit scenario).

3) De helft van de ganzen gaat in dit scenario ten opzichte van de autonome situatie in de foerageergebieden foerageren. Als gevolg hiervan zullen ook de schades buiten de foerageergebieden halveren.

4) In totaliteit lagere uitvoeringskosten Faunafonds en taxatiekosten door halvering schade buiten de foerageergebieden in vergelijking met het autonome scenario. Er komt wel meer schade in de foerageergebieden, maar deze meerkosten zijn geringer dan de besparingen buiten de foerageergebieden (en ook efficiënter te bepalen met meer taxaties bij elkaar).

Tabel 4.6 Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten (referentiejaar 2006/07 en 2014/15). Bedragen in miljoenen euro's. Scenario 2.3.2 (verjaging na regioaanpak; 25% verjaging van buiten de foerageergebieden naar binnen de foerageergebieden).

	2006-2007	2014-2015
<u>Ganzen en smientenopvang:</u>		
Binnen het beleidskader op percelen met PSAN-pakketten		
- Vaste beheersvergoeding	6.2	7.6 ¹⁾
- Variabele toeslag (schade component)	4.0	9.8 ²⁾
<u>Ganzen en smientenschade:</u>		
Op percelen zonder PSAN-pakket		
- Binnen de foerageergebieden	0.4	1.0 ²⁾
- Buiten de foerageergebieden	3.3	5.2 ³⁾
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	13.9	23.6
<u>Uitvoeringskosten:</u>		
- Organisatiekosten (agr. natuurverenigingen)	0.3	0.3
- Uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen	0.7	1.1 ⁴⁾
- Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	1.5	1.2 ⁴⁾
Subtotaal uitvoeringskosten	2.5	2.6
Totale kosten ganzenopvang (Beleidskader)	16.4	26.2
Ganzenopvang los van het beleidskader:		
Waddenovereenkomsten en individueel	1.2	1.5
Totale kosten (opvang en schades)	17.6	27.7
<i>Hectares met opvangpakketten (x 1.000 ha)</i>	<i>60</i>	<i>58</i>

- 1) Gebaseerd op 58.000 ha: 6.500 ha groenbemester (huidige areaal contracten), 3.500 ha bouwland (zelfde percentage als in 2006/07; in 2008/09: 3.100 ha) en 48.000 ha grasland (in 2008/09: 39.500 ha) en bedragen van € 118,- per ha voor grasland, € 73,- per ha voor bouwland en € 252,- per ha voor groenbemesters (huidige prijzen)
- 2) Basis: prijzen 5% hoger per jaar vanaf 2007 en 5% meer ganzenvogeldagen per jaar en 36% meer schade door meer ganzen
- 3) Een kwart van de ganzen gaat in dit scenario ten opzichte van de autonome situatie van buiten de foerageergebieden naar de opvanggebieden foerageren. Als gevolg hiervan zullen ook de schades buiten de foerageergebieden met een kwart afnemen.
- 4) In totaliteit lagere uitvoeringskosten Faunafonds en taxatiekosten door halvering schade buiten de foerageergebieden in vergelijking met het autonome scenario. Er komt wel meer schade in de foerageergebieden, maar deze meerkosten zijn minder dan de besparingen buiten de foerageergebieden (en ook efficiënter te bepalen met meer bij elkaar).

4.1.4 Alleen vergoeden weer- en verjaagkosten

4. Alleen weer-/verjaagkosten vergoeden

In deze optie wordt de ganzenschade niet meer vergoed, maar worden wel de kosten vergoed voor het weren en verjagen van de ganzen. Hierbij wordt gedacht aan de 'hardware' en de arbeidskosten voor verjaging.

Quick scan

- *Aanpak en effect:* Bij deze maatregel wordt de gewasschade niet meer vergoed, maar worden kosten voor verjaging vergoed. Het Noord Amerikaanse systeem is hierop gebaseerd en kan als voorbeeld dienen. Onder kosten voor verjaging kunnen worden verstaan: kosten voor verjaagapparatuur (b.v. knalapparaat, vlaggen, mobiele robots, bordercollie) en middelen (b.v. hagel), arbeidskosten verjaging (door agrariërs, WBE), eventueel kosten professionele verjaagbedrijven (zoals in Flevoland). Afbakening van deze kosten is lastig. Effect zal zijn dat er een (zeer) intensieve verjaging buiten de foerageergebieden zal optreden, met ondersteunend afschot.
- *Kosteneffectiviteit:* Onzeker, want de kosten voor gewasschade wordt vervangen door kosten van verjaging. Afhankelijk van welke posten voor verjaging worden vergoed (b.v. wel apparatuur, maar geen arbeid) zal de maatregel positief kunnen zijn.
- *Draagvlak:* agrariërs kunnen deze maatregel negatief beoordelen, want ze verliezen schadevergoeding en zullen meer aan verjaging moeten gaan doen. Als agrariërs ook intensief ingezet worden als verjager en daarvoor betaald krijgen (per uur bijvoorbeeld) dan zal het van de hoogte van dat uurloon afhangen of het per saldo voor hen gunstig uitpakt. VBN, terreinbeheerders en dierenwelzijnpartijen zullen de verhoogde inspanning van verjaging afkeuren. WBE's zullen een grotere rol krijgen, maar zullen positief zijn, want (een deel van) hun kosten wordt vergoed.
- *Uitvoerbaar en legitimiteit:* Uitvoerbaarheid is lastig, want waar leg je de grens voor vergoeding voor verjaging. Legitimiteit is lastig, want dit heeft ook precedentwerking voor schade veroorzaakt door andere diergroepen. Daardoor heeft deze maatregel verstrekkende gevolgen voor het gehele faunabeleid.

Conclusie: bij de doorrekeningen van de kosteneffectiviteit van deze maatregel zijn forse aannames nodig voor de te vergoeden verjaagkosten. Met deze aantekening nemen we deze maatregel mee in de doorrekening van de kosteneffectiviteit.

Aannames voor de berekeningen

1. Er zijn dezelfde aannames gehanteerd als in scenario 2.1 (geen vergoeding meer voor schade buiten de foerageergebieden en 50% van de ganzen gaat alsnog naar de foerageergebieden; verder ook 5% meer vogeldagen per jaar en een voerprijsstijging van gemiddeld 5% per jaar).

2. Er kunnen verschillende verjagingkosten zijn:

a. Vergoeding arbeidsuren boeren: verjaging zal plaats vinden op de bedrijven met een verwachte schadepost van meer dan € 500,-. Dit waren in 2009 1.800 bedrijven. Men gaat op deze bedrijven actief de ganzen verjagen wat veel arbeidsuren vergt. Overeenkomstig scenario 2.3, maar dan door minder bedrijven: Berekening: een inzet van bijvoorbeeld van 6 keer per week 2 uur gedurende 8 weken in de periode 1 februari - 1 april van 1.700 boeren die een verwachte schade van meer dan € 500,- zullen gaan hebben tegen een loon van € 23,62 per uur; (CAO-2009) kost $6 \times 2 \times 8 \times 1.800 \times € 23,62 = € 4,1$ miljoen per jaar. Zoals ook al in scenario 2.3 is opgemerkt zullen de kosten waarschijnlijk veel meer zijn dan dit bedrag, omdat men waarschijnlijk al veel eerder actief gaat verjagen. Dit omdat men geen schadevergoeding meer krijgt en de arbeidskosten van verjagen wel worden vergoed.

Inzet van minder arbeidsuren zoals hiervoor onder punt 6 bij de *Aannames voor de berekeningen* vermeld is, levert kostenvoordeel op, maar de vraag is echter of inzet van nog minder uren reëel is.

Aangezien controle op het aantal uren verjaging door boeren een vrijwel onmogelijke taak is (en veel handhavingskosten met zich mee brengt), zal er met een vaste vergoeding moeten worden gewerkt, al dan niet afhankelijk van het aantal ganzen in een gebied.

b. Vergoeding knalapparaten en gasflessen: afschrijving knalapparaat en gas: € 130,- per jaar. Gerekend over alle meldingen: 3600 meldingen x 120 = € 0,5 miljoen per jaar.

c. Inzet bordercollies: overeenkomstig het over deze inzet gestelde in scenario 2.3 zijn de kosten voor één bordercollie team ca. € 150.000,- (Bron: Faunafonds). Op 1.750 ha is een team nodig. Als dergelijke teams ingezet zouden worden in het gehele land buiten de foerageergebieden (ca. 60.000 ha) dan zijn ongeveer 34 teams nodig. Dit zou dan ca. € 5 miljoen kosten.

d. Inzet verjaagteams: naast of in plaats van in te zetten arbeidsuren door boeren kunnen ook professionele verjaagteams ingezet worden. De vraag is evenwel of dit zonder een zekere inzet van additionele arbeidsuren van boeren en extra begeleiding wel te verwezenlijken is. Waarschijnlijk zijn professionele verjaagteams wel efficiënter, maar ook duurder.

Samenvattend

In tabel 4.7 zijn de uitkomsten van berekening van scenario 2.4 vermeld. De totale kosten bedragen onder de gehanteerde uitgangspunten € 28 miljoen en zijn dus iets voordeliger dan de situatie in de autonome ontwikkeling (€ 28.6). Er moet hierbij worden opgemerkt dat er zeer forse aannames rondom de verjagingkosten zijn gemaakt. Ook is het onzeker welk percentage van de ganzen uiteindelijk vanuit de landbouwgebieden zal vertrekken naar de foerageergebieden.

Tabel 4.7 Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten (referentiejaar 2006/07 en 2014/15). Bedragen in miljoenen euro's. Scenario 2.4 (alleen vergoeden weer- en verjaagkosten).

	2006-2007	2014-2015
<u>Ganzen en smientenopvang:</u>		
Binnen het beleidskader op percelen met PSAN-pakketten		
- Vaste beheersvergoeding	6.2	7.6 ¹⁾
- Variabele toeslag (schade component)	4.0	11.3 ²⁾
<u>Ganzen en smientenschade:</u>		
Op percelen zonder PSAN-pakket		
- Binnen de foerageergebieden	0.4	1.2 ²⁾
- Buiten de foerageergebieden	3.3	0
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	13.9	20.1
<u>Uitvoeringskosten:</u>		
- Organisatiekosten (agr. natuurverenigingen)	0.3	0.3
- Uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen	0.7	0.7 ³⁾
- Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	1.5	0.8 ³⁾
Subtotaal uitvoeringskosten	2.5	1.8
Verjagingskosten:		
Inzet boeren + knalapparaten + extra toezicht: minimaal		4.7
Inzet bordercollies		5.0

Vervolg tabel 4.7

	2006-2007	2014-2015
Inzet verjaagteams + knalapparaten + extra toezicht: minimaal		4.7
Subtotaal gemiddelde minimale verjagingskosten		4.8
Totale kosten ganzenopvang (Beleidskader)	16.4	26.7
Ganzenopvang los van het beleidskader:		
Waddenovereenkomsten en individueel	1.2	1.5
Totale kosten (opvang en schades)	17.6	28.2
<i>Hectares met opvangpakketten (x 1.000 ha)</i>	<i>60</i>	<i>58</i>

- 1) Gebaseerd op 58.000 ha: 6.500 ha groenbemester (huidige areaal contracten), 3.500 ha bouwland (zelfde percentage als in 2006/07; in 2008/09: 3.100 ha) en 48.000 ha grasland (in 2008/09: 39.500 ha) en bedragen van € 118,- per ha voor grasland, € 73,- per ha voor bouwland en € 252,- per ha voor groenbemesters (huidige prijzen).
- 2) Basis: prijzen 5% hoger per jaar vanaf 2007 en 5% meer ganzendagen per jaar en 36% meer schade door meer ganzen.
- 3) Lagere uitvoeringskosten i.v.m. halvering van het areaal met ganzenschade.

4.1.5 Schaderegeling buiten foerageergebied budgetteren

5. Instellen plafond aan schade (totaal bedrag)

In deze optie stelt de overheid een plafond in voor de kosten voor ganzenschade buiten de foerageergebieden. De kosten worden b.v. bevroren op het huidige of een ander niveau.

Quick scan

- *Aanpak en effect:* Er wordt een plafond gesteld aan de kostenpost voor schade buiten de foerageergebieden. Hiertoe moet eerst worden bepaald op basis waarvan plafond wordt vastgesteld (referentiejaar, politieke beslissing) en vervolgens moet systeem worden ontworpen op basis waarvan gelden worden verdeeld over de agrariërs die schade hebben ingediend. Boeren zullen waarschijnlijk meer gaan verjagen.
- *Kosteneffectiviteit:* positief, want het te besparen bedrag kan vooraf worden bepaald.
- *Draagvlak:* agrariërs zullen deze maatregel negatief beoordelen, want het levert lagere of geen vergoedingen op en onzekerheid over de te vergoeden bedragen. VBN en dierenwelzijnpartijen zullen extra verjaging negatief beoordelen. WBE zullen extra inspanningen moeten leveren.
- *Uitvoerbaar en legitimiteit:* Vaststellen van een acceptabel plafond zal lastig zijn. Het ontwerpen van een regeling om de gelden eerlijk en rechtmatig te verdelen zal zeer lastig zijn (afkomen van de bedragen, 'op-is-op'/'wie eerst komt eerst maalt' principe?). De legitimiteit van de regeling is discutabel. Daardoor scoort dit punt negatief.
- Het is verder ook de vraag of een plafond voor ganzenschade juridisch haalbaar is. Als de ene boer veel schade heeft door ganzen en die krijg het niet vergoed, en een ander heeft veel schade door bijvoorbeeld wilde zwijnen, en die wordt wel vergoed. De vraag is of dit juridisch haalbaar is (rechtsongelijkheid).

In feite komt deze maatregel *in extremo* neer op het afschaffen van de vergoeding voor schade buiten de foerageergebieden, zoals in 4.1.1 is beschreven. Dat zou een

besparing op het autonome scenario 1 (voortzetten huidige beleid) van ca. € 5 mln. betekenen.

Conclusie: we nemen deze maatregel niet verder mee in de doorrekening van de kosten effectiviteit, omdat legitimiteit van de maatregel discutabel is en kosteneffectiviteit vergelijkbaar met maatregel "afschaffen van vergoeding voor schade buiten foerageergebieden".

4.1.6 Selectief gewassen vergoeden

6. Gewassen met lage of juist hoge schade niet vergoeden

In deze optie wordt bepaald of een gewas wel of niet voor vergoeding van ganzen-schade in aanmerking komt. Hierbij kan gekozen worden voor gewassen met een hoog of juist een laag saldo.

Quick scan

- *Aanpak en effect:* Deze maatregel kan op verschillende manieren worden ingevuld:
 - gewassen worden vergoed boven een bepaalde drempel (= verhoging eigen risico) of tot een bepaald maximaal bedrag per ha.
 - gewassen met een laag saldo of juist een heel hoog saldo worden niet vergoed.
 - gewassen met gemiddeld weinig of juist veel schade worden niet meer vergoed.
- Gewassen met een relatief laag saldo of lage gemiddelde schade niet vergoeden heeft tot gevolg dat op grote arealen verjaging wordt geïntensiveerd. Bij gewassen met een hoge schade/saldo zal de verjaging zeer intensief worden, omdat de financiële gevolgen groot zijn.
- *Kosteneffectiviteit:* beide manieren kunnen besparing opleveren.
- *Draagvlak:* agrariërs zullen deze maatregel negatief beoordelen, want ervaren het als onrechtvaardig dat ene gewas wel en andere niet wordt vergoed. VBN, terreinbeheerders en dierenwelzijnpartijen zullen extra verjaging negatief beoordelen.
- *Uitvoerbaar en legitimiteit:* de uitvoerbaarheid is goed (duidelijk welk gewas wel en niet wordt vergoed of maximering van schade). Gronden waarop een gewas wel of niet wordt vergoed zijn niet objectief aan te geven en daarmee wordt de legitimiteit ondermijnd. Rechtsgelijkheid komt ook in geding, want waarom ene gewas wel en andere niet vergoeden.

Conclusie: we nemen deze maatregel niet verder mee in de doorrekening van de kosten effectiviteit, omdat maatregelen deels worden meegenomen bij andere maatregelen (zoals eigen risico verhogen) en omdat de rechtmatigheid van bepaalde gewassen wel en andere niet vergoeden ontbreekt.

4.1.7 Smienten en kolgans niet meer verjagen buiten foerageergebieden

7. Focus verjaging op grauwe gans

In deze optie wordt de verjaging buiten de foerageergebieden uitsluitend gericht op grauwe ganzen. Andere soorten worden niet meer verjaagd.

- *Aanpak en effect:* Smienten zijn zeer slecht verjaagbaar en stuurbaar (foerageren 's nachts) en van de ganzen veroorzaakt de grauwe gans en brandgans de grootste problemen (ook als jaarrond verblijvende gans). Daarom wordt alleen

verjaging van de grauwe gans verplicht buiten de foerageergebieden. Dit zal tot gevolg hebben dat er in totaliteit minder verjaging zal optreden. De kosten voor de schade zullen in eerste instantie niet toe- of afnemen, want de ganzen zullen blijven eten. Op de langere termijn kunnen populaties echter toenemen, omdat ondersteunend afschot bij verjaging niet meer zal plaatsvinden. Dat heeft een verhoging van de kosten tot gevolg.

- *Kosteneffectiviteit*: Gezien bovenstaande gevolgen, verwachten we dat deze maatregel geen kostenbesparing en mogelijk zelfs een kostenverhoging tot gevolg kan hebben.
- *Draagvlak*: Draagvlak zal bij boeren positief zijn, omdat er zonder verjaging toch schadevergoeding wordt uitgekeerd. Ook VBN, terreinbeheerders en dierenbeschermingspartijen zullen de maatregel toejuichen, omdat de verjaging zal verminderen.
- *Uitvoerbaar en legitimiteit*: Uitvoerbaarheid en legitimiteit lijken goed.

Conclusie: omdat de kosteneffectiviteit van de maatregel neutraal of negatief is, nemen we deze verder niet mee in de doorrekening op kosteneffectiviteit.

4.1.8 Populatiebeheer: gelimiteerd populatieniveau

8. Populatiebeheer

In deze optie wordt een maximum gesteld aan de totale populatieomvang van de verschillende ganzensoorten. Dit kan worden gerelateerd aan een reductie ten opzichte van de huidige populatieomvang.

Quick scan

- *Aanpak en effect*: Er wordt een maximum aan de populatiegrootte van de verschillende soorten gesteld. Jaarlijks worden b.v. quota vastgesteld van het aantal te schieten ganzen per gebied. Populatieregulering vindt alleen buiten de foerageergebieden plaats.
- Daardoor blijft de populatie op een 'acceptabel' niveau en wordt de schade gestabiliseerd of verminderd (afhankelijk van de populatiegrootte).
- *Kosteneffectiviteit*: Maatregel zal de kosten voor de schadecomponent verlagen, met name buiten de foerageergebieden.
- *Draagvlak*: Boeren en WBE zullen positief staan tegenover de maatregel. Vogelbescherming, terreinbeheerders en dierenbeschermingspartijen zullen mordeus tegen zijn. Populatiebeheer zal de controverse over ganzen verscherpen.
- *Uitvoerbaar en legitimiteit*: maatregel is uitvoerbaar, maar probleem is een goede onderbouwing van het aantal ganzen dat (op flyway niveau) geschoten moet worden om de beoogde populatiereductie te bereiken. Ook zal een goede en betrouwbare (internationale) registratie van het aantal geschoten ganzen nog niet makkelijk zijn. In de Flora- en Faunawet zal de mogelijkheid van populatieregulatie van winterganzen opgenomen moeten worden.

Conclusie: de kosteneffectiviteit kan positief uitvallen en daarom deze maatregel doorrekenen.

Inleiding

Voor de berekening van deze maatregel wordt uitgegaan van een 15 of 30% vermindering van populaties ganzen en smienten. Dit zal gebeuren door ganzen af te schieten buiten de opvanggebieden. Deze maatregel zal met andere landen in de flyway van de verschillende soorten moet worden gecoördineerd en gemonitord. Dit

zal tot een overeenkomstige vermindering leiden van het totaal aantal graasdagen en tot vermindering van de schade.

Als achtergrond bij deze maatregel is het goed om beter inzicht te krijgen in de verdeling van de huidige ganzenpopulaties over de foerageergebieden en de andere gebieden en de daarbij behorende kosten (Bijlage 4).

Aannames voor scenario's populatiebeheer -15% en -30%

In deze scenario's gaan we er van uit dat er in het seizoen 2014/15 15% respectievelijk 30% minder ganzen en smienten in Nederland zullen overwinteren dan nu. In het autonome scenario (scenario 1) gaan we uit van een groei van de het aantal kolganzendagen van 5% per jaar. Dit betreft 0,5% groei per jaar van de absolute populatie en 4,5% door een langer verblijf. Ook in dit scenario gaan we er van uit dat de ganzen steeds langer zullen blijven, maar de absolute groei van ongeveer 0,5% per jaar verdwijnt. De groei van het aantal ganzendagen wordt dus 15% minder t.o.v. het autonome scenario.

In het autonome scenario 1 is het aantal ganzen en smienten in 2014/15 4% hoger dan in het referentiejaar 2006/07. In dit scenario betekent dit dat er in 2014/15 resp. 19% (15% + 4%) of 34% (30% + 4%) minder ganzen en smienten zullen zijn ten opzichte van het referentiejaar.

Bij de berekeningen gaan we verder uit dat de vermindering van de totale populatie zich naar verhouding in dezelfde mate zal voltrekken tussen de foerageergebieden en de niet-foerageergebieden en tussen de terreinbeherende instanties en boerenland binnen deze gebieden.

Verder gaan we ervan uit dat de kleinere populaties naar *verhouding* ongeveer dezelfde schade zal veroorzaken. Er zijn in totaliteit minder ganzen en smienten waardoor er mogelijk iets meer boeren zijn met lagere schades dan € 250,- per bedrijf. Zij zullen hier van het Faunafonds geen vergoeding meer voor ontvangen. In deze scenario's zal het Faunafonds iets minder meldingen krijgen voor schade dan ten opzichte van de autonome situatie. Dit zullen erg beperkte bedragen zijn en daarom wij nemen dit in de berekeningen niet mee.

Scenario populatiebeheer -15%

Tabel 4.8 geeft de verwerking van de hiervoor vermelde aannames weer.

Tabel 4.8 Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten (referentiejaar 2006/07 en 2014/15). Bedragen in miljoenen euro's. Scenario: 15% minder ganzen en smienten t.o.v. de huidige situatie.

	2006-2007	2014-2015
<u>Ganzen en smientenopvang:</u>		
Binnen het beleidskader op percelen met PSAN-pakketten		
- Vaste beheersvergoeding	6.2	7.6 ¹⁾
- Variabele toeslag (schade component)	4.0	6.7 ²⁾
<u>Ganzen en smientenschade:</u>		
Op percelen zonder PSAN-pakket		
- Binnen de foerageergebieden	0.4	0.6 ²⁾
- Buiten de foerageergebieden	3.3	5.6 ²⁾
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	13.9	20.5

Vervolg tabel 4.8

	2006-2007	2014-2015
<u>Uitvoeringskosten:</u>		
- Organisatiekosten (agr. natuurverenigingen)	0.3	0.3
- Uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen	0.7	1.5 ³⁾
- Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	1.5	1.7 ³⁾
Subtotaal uitvoeringskosten	2.5	3.5
Totale kosten ganzenopvang (Beleidskader)	16.4	24.0
Ganzenopvang los van het beleidskader:		
Waddenovereenkomsten en individueel	1.2	1.5
Totale kosten (opvang en schades)	17.6	25.5
<i>Hectares met opvangpakketten (x 1.000 ha)</i>	<i>60</i>	<i>58</i>

1) Gebaseerd op 58.000 ha: 6.500 ha groenbemester (huidige areaal contracten), 3.500 ha bouwland (zelfde percentage als in 2006/07; in 2008/09: 3.100 ha) en 48.000 ha grasland (in 2008/09: 39.500 ha) en bedragen van € 118,- per ha voor grasland, € 73,- per ha voor bouwland en € 252,- per ha voor groenbemesters (huidige prijzen).

2) Vergoedingen 19% lager t.o.v. het autonome scenario.

3) De iets lagere uitvoeringskosten door lagere schades zijn niet in rekening gebracht. Zij wegen waarschijnlijk op tegen de iets hogere schades per vogel door meer vliegbewegingen.

Populatiebeheer - 30%

Tabel 4.9 geeft de verwerking van de hiervoor vermelde aannames weer.

Tabel 4.9 Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten (referentiejaar 2006/07 en 2014/15). Bedragen in miljoenen euro's. Scenario: 30% minder ganzen en smienten t.o.v. de huidige situatie.

	2006-2007	2014-2015
<u>Ganzen en smientenopvang:</u>		
Binnen het beleidskader op percelen met PSAN-pakketten		
- Vaste beheersvergoeding	6.2	7.6 ¹⁾
- Variabele toeslag (schade component)	4.0	5.5 ²⁾
<u>Ganzen en smientenschade:</u>		
Op percelen zonder PSAN-pakket		
- Binnen de foerageergebieden	0.4	0.5 ²⁾
- Buiten de foerageergebieden	3.3	4.6 ²⁾
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	13.9	18.2
<u>Uitvoeringskosten:</u>		
- Organisatiekosten (agr. natuurverenigingen)	0.3	0.3
- Uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen	0.7	1.5 ³⁾
- Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	1.5	1.7 ³⁾
Subtotaal uitvoeringskosten	2.5	3.5

Vervolg tabel 4.9

	2006-2007	2014-2015
Totale kosten ganzenopvang (Beleidskader)	16.4	21.7
Ganzenopvang los van het beleidskader:		
Waddenovereenkomsten en individueel	1.2	1.5
Totale kosten (opvang en schades)	17.6	23.2
<i>Hectares met opvangpakketten (x 1.000 ha)</i>	<i>60</i>	<i>58</i>

- 1) Gebaseerd op 58.000 ha: 6.500 ha groenbemester (huidige areaal contracten), 3.500 ha bouwland (zelfde percentage als in 2006/07; in 2008/09: 3.100 ha) en 48.000 ha grasland (in 2008/09: 39.500 ha) en bedragen van € 118,- per ha voor grasland, € 73,- per ha voor bouwland en € 252,- per ha voor groenbemesters (huidige prijzen).
- 2) Vergoedingen 34% lager t.o.v. het autonome scenario.
- 3) De iets lagere uitvoeringskosten door lagere schades zijn niet in rekening gebracht. Zij wegen waarschijnlijk op tegen de iets hogere schades per vogel door meer vliegbewegingen.

Samenvattend

Een lagere populatie levert aanzienlijke kostenvoordelen op. Ten opzichte van de autonome situatie (totale kosten € 28.6 miljoen) levert een populatie die 15% lager is ruim € 3 miljoen op en een populatie die 30% lager is levert ruim € 5 miljoen aan kostenvoordelen op.

4.2 Opties binnen foerageergebieden

4.2.1 Deelnamebereidheid aan beheerpakketten vergroten

9. Schadevergoeding afbouwen op percelen zonder beheerpakket

In deze optie krijgende boeren die percelen hebben in de foerageergebieden en die geen ganzenpakket hebben afgesloten (op termijn) geen schadevergoeding meer voor ganzenschade.

Quick scan

- *Aanpak en effect:* Afbouwen op termijn en niet meer vergoeden van de schade binnen het foerageergebied op percelen zonder beheerpakket (nu 100%).
- Voor grasland betekent dit dat boeren waarschijnlijk meer pakketten gaan afsluiten en dan naast de schade ook de basisbeheervergoeding krijgen (regeling wordt op termijn duurder, nu is de regeling gesloten). Als er meer wordt geweerd van de percelen zonder pakket (verjagen mag niet!), zullen deze ganzen naar andere percelen gaan en daar schade (blijven) veroorzaken, die, als het percelen met pakketten betreft, vergoed zullen worden.
- *Kosteneffectiviteit:* Er is een *incentive* om meer pakketten af te sluiten en dat kost extra basisvergoedingen. Ook zullen er waarschijnlijk meer ganzen naar percelen met een pakket komen, wat kostenverhogend werkt (tot het maximale niveau). Daar tegenover staan besparingen in de direct nabij deze gebieden gelegen percelen zonder pakket. Het is daardoor niet precies duidelijk wat de totale kosten zullen zijn.
- *Draagvlak:* Agrariërs zullen deze maatregel negatief beoordelen, want de 'vrijwilligheid' van het sluiten van pakketten gaat er af.
- *Uitvoerbaar en legitimiteit:* Op dit moment kunnen akkerbouwers niet op alle percelen pakketten afsluiten, waardoor in akkerbouwgebieden schadevergoeding niet zomaar kan worden afgeschaft. Omdat in foerageergebieden ganzen alleen geweerd mogen worden en niet verjaagd, worden boeren in een moeilijk pakket gebracht: ze moeten zo goed weren dat de ganzen niet landen, en dat

betekent dat ze middelen moeten inzetten die ook (ver) buiten hun percelen ganzen verontrusten. Daarmee gaat de functie van het foerageergebied, de rust, verloren.

Conclusie: over de kosteneffectiviteit van de maatregel is nog weinig te zeggen. Vooral omdat het foerageergebied mogelijk haar rustfunctie zal verliezen, nemen we deze verder niet mee in de doorrekening op kosteneffectiviteit.

4.2.2 Voorwaarden beheerpakketten aanpassen

10. Afstemming ganzenbeheerpakketten met weidevogelpakketten

In deze optie wordt gekeken of de vergoedingen voor het ganzenpakket en de vergoeding voor weidevogelpakketten met een uitgestelde maaidatum kostenposten bevatten die dubbel worden vergoed. Als dit het geval zou zijn, zou hier een kostenbesparing mogelijk zijn.

Quick scan

- *Aanpak en effect:* Als ganzen op een perceel foerageren en op datzelfde perceel ligt een weidevogelpakket met een uitgestelde maaidatum, dan kunnen de vergoedingen momenteel worden gestapeld. Echter, als er ganzen op een perceel foerageren, en daarvoor wordt een schadevergoeding betaald voor het gedeerde gras, zal de grasgroei al vanaf het begin achterlopen bij 'gewone/referentie' percelen. De vergoeding die dan voor het uitgestelde maaien wordt gegeven, gaat uit van een 'onbegraasd' perceel. Mogelijkerwijs worden daardoor extra kosten vergoed.
- *Kosteneffectiviteit:* Mogelijk positief, maar administratieve lastendruk stijgt (zie hieronder), waardoor totaal kosteneffect twijfelachtig is. Introductie van een gecombineerd ganzenopvang/weidevogelpakket door de Dienst Regelingen zou mogelijk kosten kunnen besparen.
- *Draagvlak:* Agrariërs met weidevogel- en ganzenpakket zullen maatregel negatief beoordelen, want hun vergoeding voor of het weidevogelpakket of het ganzenpakket wordt lager.
- *Uitvoerbaar en legitimiteit:* Uitvoerbaarheid zou geen probleem hoeven te zijn omdat de Dienst Regelingen beide pakketten onder haar hoede heeft en zou kunnen integreren in haar (GIS)-administratie.

Conclusie: doorrekening van deze maatregel is interessant, maar moeilijk, omdat een inschatting van te besparen kosten en de extra overheadkosten lastig is.

Aannames van de berekeningen

Berekening areaal combinatiepakket

Ebbing (2004) stelt vast dat de mate van overlap tussen ganzengebieden en weidevogelgebieden sterk verschilt per regio. De ligging van de weidevogelgebieden wordt vooral door grondsoort en waterhuishouding bepaald. De beste weidevogelgebieden zijn van oudsher gelegen in de laagveengebieden en de natte kleigebieden, en vooral in de contactzones tussen beide, de klei-op-veengebieden. Deze zijn vooral te vinden in Friesland, NW Overijssel, Noord- en Zuid-Holland, en in iets minder mate in West Groningen, Utrecht en Gelderland. Daarnaast liggen belangrijke weidevogelgebieden in (soms voormalige) overstromingsgebieden rond het IJsselmeer en in het Rivierengebied.

Bij de ligging van de ganzengebieden spelen traditionele trekgewoonten een grote rol. Hierbij worden in potentie geschikte gebieden die buiten de as Friesland- Zeeland liggen, minder bezocht.

Zodoende is de mate van overlap het grootst in Friesland, en het kleinst in Noord-Holland en Zuid-Holland (veel goede weidevogelgebieden, weinig belangrijke ganzengebieden) en Zeeland (weinig weidevogelgebieden, veel ganzengebieden).

Vergelijking van de kaarten van het Natuurplanbureau met daarop de plaatsen waar weidevogelpakketten zijn afgesloten met de verspreiding van de ganzensoorten leert dat deze gebieden overlappen in Friesland, Groningen, de Kop van Overijssel, het stroomgebied van de grote rivieren, Waterland, het Vechtplassengebied en Vinkeveen, en de Alblasserwaard.

Uit informatie van een bewerking van de gegevens van de Dienst Regelingen over het jaar 2007/08 (uitbetalingjaar 2008) bleek dat er op een totaal areaal ganzenbeheersovereenkomsten van 28.700 ha, waarvan 24.584 ha grasland, er op 12.500 ha ook een weidevogelovereenkomst zat. Landelijk betreft 17% van de weidevogelcontracten pakketten met een uitgestelde maaidatum (Weidevogelbalans 2010). Dit betekent dat er een overlap zou zijn van ganzenpakketten en weidevogelpakketten met een uitgestelde maaidatum van ongeveer 8-9%.

Van de in dit rapport veronderstelde 58.000 ha ganzen beheerovereenkomsten in 2014/15 is 48.000 ha grasland en 10.000 ha bouwland. Hetzelfde percentage met zowel een ganzen- als een weidevogelpakket naar de toekomst doortrekkend zou betekenen dat er in 2014/15 4.150 ha voor een combinatiepakket in aanmerking zou kunnen komen. Op dit moment is binnen het kader van dit onderzoek afgezien om dit preciezer te gaan benaderen (via bewerkingen van de Dienst Regelingen uit de bestanden van 2008/09 en 2009/10). We rekenen verder met 4.150 ha combinatiepakketten in 2014/15.

Berekening van het bedrag van het combinatiepakket

Voor het PSAN weidevogelbeheerspakket met een rustperiode van 1 april tot 15 juni wordt voor 2010 € 581,- per ha betaald. De vergoeding is gebaseerd op compensatie van de verminderde kwaliteit van later gemaaid gras.

Voor het winterganzenopvangpakket voor grasland wordt een vast bedrag van € 118,- per ha betaald. Daarbovenop is er de variabele vergoeding voor gederfde grasgroei. Deze component van de regeling zou met de vergoeding voor het weidevogelpakket kunnen overlappen.

De meest zuivere benadering voor het berekenen van de overlap in betaalde ganzenvraat en betaalde opbrengstderiving ten gevolge van maaien op 15 juni, is om de werkelijk *vastgestelde* schade van ganzenvraat af te trekken van de weidevogelvergoeding. Voor de berekening gaan we uit van de gemiddeld ganzenschade bij pakketten van € 67,- (2006/07). Doorgerekend met hogere voerkosten (5% per jaar) en meer ganzendagen (5%) zou dit voor 4.150 ha overlapgebieden in 2014/15 een besparing van € 590.000,- kunnen opleveren t.o.v. de autonome situatie. Dit bedrag is in tabel 4.10 verwerkt.

Er worden geen besparingen in de uitvoeringskosten voorzien: ook de combinatiepakketten zullen geadministreerd moeten worden en ook de schades zullen getaxeerd moeten worden.

De berekening van de mogelijke besparingen van een combinatiepakket ganzenopvang met weidevogelpakket geeft slechts een eerste indicatie. We hebben te maken met het ontbreken van data over de feitelijke situatie van de overlapgebieden en

tot wanneer de ganzen in de overlapgebieden aanwezig zijn. Ook is er onzekerheid over de kwaliteit van het gewonnen gras op 15 juni bij ganzenbegrazing: de mate van verontreiniging met ganzenstront en veren kan zodanig zijn dat het voer van geen waarde meer is (Terwan, 2006). Duidelijk is dat er veldonderzoek zou moeten plaatsvinden wat de werkelijke opbrengstderving is bij verschillende begrazingsintensiteiten en -periodes. Ook zal onderzocht moeten worden wat het animo voor een combinatiepakket zou zijn en in hoeverre dit het animo voor het ganzen- en weidevogelbeleid beïnvloedt.

Samenvattend

Aangezien de overlap tussen foerageergebied en weidevogelgebied met een uitgestelde maaidatum maar zeer beperkt is, zijn de mogelijke besparingen hiervan gering. Opgeteld bij een ingewikkelde uitvoering en mogelijk draagvlak verlies voor beide pakketten, is het onverstandig dit spoor verder uit te werken.

Tabel 4.10 Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten (referentiejaar 2006/07 en 2014/15). Bedragen in miljoenen euro's. Scenario Combinatiepakket met weidevogelpakket in foerageergebieden.

	2006-2007	2014-2015
<u>Ganzen en smientenopvang:</u>		
Binnen het beleidskader op percelen met PSAN-pakketten		
- Vaste beheersvergoeding	6.2	7.6 ¹⁾
- Variabele toeslag (schade component)	4.0	7.7 ²⁾
<u>Ganzen en smientenschade:</u>		
Op percelen zonder PSAN-pakket		
- Binnen de foerageergebieden	0.4	0.8 ³⁾
- Buiten de foerageergebieden	3.3	6.9 ³⁾
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	13.9	23.0
<u>Uitvoeringskosten:</u>		
- Organisatiekosten (agr. natuurverenigingen)	0.3	0.3
- Uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen	0.7	1.5 ⁴⁾
- Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	1.5	1.7 ⁴⁾
Subtotaal uitvoeringskosten	2.5	3.5
Totale kosten ganzenopvang (Beleidskader)	16.4	26.5
Ganzenopvang los van het beleidskader:		
Waddenovereenkomsten en individueel	1.2	1.5
Totale kosten (opvang en schades)	17.6	28.0
<i>Hectares met opvangpakketten (x 1.000 ha)</i>	<i>60</i>	<i>58</i>

1) Gebaseerd op 58.000 ha: 6.500 ha groenbemester (huidige areaal contracten), 3.500 ha bouwland (zelfde percentage als in 2006/07; in 2008/09: 3.100 ha) en 48.000 ha grasland (in 2008/09: 39.500 ha) en bedragen van € 118,- per ha voor grasland, € 73,- per ha voor bouwland en € 252,- per ha voor groenbemesters (huidige prijzen). Voor 4.150 ha hiervan is ook een weidevogelbeheerpakket afgesloten.

2) Basis: prijzen 5% hoger per jaar vanaf 2007 en 5% meer ganzendagen per jaar. Verder hoeft er voor 0,6 miljoen euro minder schadevergoeding uitgekeerd te worden t.o.v. het autonome scenario. Dit vanwege de combinatiepakketten met weidevogelbeheer.

3) Basis: prijzen 5% hoger per jaar vanaf 2007 en 5% meer ganzendagen per jaar.

4) Hogere uitvoeringskosten i.v.m. meer schades op meer percelen.

11. Ingangsdatum beheerpakket later

In deze optie onderzoeken we of een latere ingangsdatum van ganzenpakketten (nu 1 oktober) mogelijk is en besparing kan opleveren.

Quick scan

- *Aanpak en effect:* Momenteel gaan de beheerpakketten in op 1 oktober. Het is aannemelijk dat de schade in de eerste helft van de winter relatief klein is vergeleken met de schade later in de winter, althans wat blijvend grasland betreft (merendeel van de foerageergebieden). Pakket zou dan b.v. op 1 januari of later kunnen ingaan.
- *Kosteneffectiviteit:* Als een pakket later ingaat heeft dat geen effect op de basisvergoeding van het pakket (informatie W. Swart, DLG). Bij de taxaties wordt het gras dat tot februari wordt opgegeten niet in de taxatie meegenomen (informatie H. Revoort, Faunafonds). De schade ontstaat vooral wanneer de grasgroei opgang komt en er dan ganzenvraat plaatsvindt. De maatregel levert dan ook geen kostenreductie op.
- *Draagvlak:* niet van toepassing.
- *Uitvoerbaar en legitimiteit:* Het is niet uit te leggen dat je in een foerageergebied ligt, een pakket hebt afgesproken, er ganzen al vanaf oktober op je land zitten, maar dat pakket pas op b.v. 1 januari ingaat.

Conclusie: omdat de kosteneffectiviteit nihil is, nemen we deze maatregel verder niet mee in de doorrekening op kosteneffectiviteit.

12. Einddatum pakket afstemmen op trekgedrag van ganzen

In deze optie zou de einddatum van een pakket afgestemd kunnen worden op het natuurlijke trekgedrag van de ganzen. De pakketten lopen nu tot 1 april (en in de noordelijke provincies wordt de schade tot 1 mei vergoed) en misschien dat een eerdere sluiting van de pakketten een besparing kan opleveren.

Quick scan

- *Aanpak en effect:* De overwinterende ganzen trekken in het voorjaar weer naar de noordelijk gelegen broedgebieden. Ze vertrekken eerder uit het zuiden van Nederland (De Delta) dan uit het noorden (Friesland). Je zou dus pakketten in zuid Nederland eerder kunnen laten aflopen dan in noord Nederland. Het Beleidskader Faunabeheer beziet om de ganzen intensief en gecoördineerd (zie maatregel 3) te verjagen. Gevolg is dat de ganzen, misschien, naar meer noordelijke delen van Nederland worden verjaagd, maar nog steeds zullen eten en daarmee schade veroorzaken. Alleen als je de ganzen echt het land uitjaagt, worden kosten bespaard. De vraag is of dat een reële optie is.
- *Kosteneffectiviteit:* Het verkorten van de duur van een pakket heeft geen invloed op de vaste kosten (zie maatregel 9). Ook de schadecomponent zal hoogst waarschijnlijk niet afnemen. De kosteneffectiviteit zou wel kunnen verbeteren, als er vanaf een bepaalde datum fors verjaagd zou mogen worden. Dus als de datum van het pakket gepasseerd is: dan fors verjagen. Misschien dat dan de ganzen aan het eind van het seizoen eerder massaal vertrekken. Maar dat is een andere optie.
- *Draagvlak:* Draagvlak zal bij agrariërs redelijk zijn, want zij zijn mogelijk eerder van de ganzen verlost, al kan er ook een verschuiving van de ganzen optreden. VBN, terreinbeheerders en dierenwelzijnpartijen zullen extra verjaging negatief beoordelen.
- *Uitvoerbaar en legitimiteit:* Maatregel is uitvoerbaar, maar zal bij een gecoördineerde aanpak extra inspanningen opleveren.

Conclusie: omdat de kosteneffectiviteit nihil lijkt, nemen we deze maatregel verder niet mee in de doorrekening op kosteneffectiviteit.

4.2.3 Opvang pluspakket

13. Opvanggewas vergoeden (extra pakket: op agrarisch perceel of bij TBO)

In deze optie kijken we of er extra aantrekkelijke ganzenpakketten zijn die, indien op grote schaal ingezet, de schade elders kan verminderen.

Quick scan

- *Aanpak en effect:* Door als beheerpakket een extra smakelijk opvanggewas te telen, b.v. witte klaver, worden de ganzen hier extra sterk naar gelokt en veroorzaken elders minder schade.
- *Kosteneffectiviteit:* kosten van pakket zullen hoog zijn (extra kosten). Baten kunnen zitten in een effectievere opvang, waardoor schade buiten de gebieden afneemt. Totaal resultaat is daardoor onvoorspelbaar en ook moeilijk goed te berekenen, want het is ondoenlijk om vast te stellen hoeveel de schade zal verminderen.
- *Draagvlak:* Positief bij agrariërs, want ze zouden minder last van de ganzen kunnen hebben. Dierenbeschermingspartijen zullen positief zijn, want zonder extra verjaging gaan ganzen naar de aantrekkelijke percelen. TBO's zullen mordicus tegen deze maatregel zijn, wanneer hun reservaten extra aantrekkelijk voor ganzen gemaakt moeten worden. Dit kan ook conflicteren met de doelstelling van het gebied, als die b.v. botanisch grasland betreft.
- *Uitvoerbaar en legitimiteit:* Goed uit te voeren en legitimiteit is geen probleem.

Conclusie: Ondanks dat hier positieve punten aan zitten, niet doorrekenen omdat niet met voldoende zekerheid kan worden bepaald met welk deel de schade zal verminderen. Ook zal het draagvlak bij terreinbeheerders zeer gering zijn.

4.3 Conclusies

Van de maatregelen die binnen het Beleidskader zijn gekozen om door te rekenen, springen er twee uit die substantiële besparingen opleveren in 2014/15 ten opzichte van het autonome scenario 1, voortzetting van het huidige beleid.

- het afbouwen van de schadevergoeding buiten de opvanggebieden (18% besparing);
- populatiebeheer, waarbij de huidige populatie ganzen en smienten met 15 of 30% wordt teruggebracht, wat een besparing van 11 respectievelijk 26% oplevert.

De andere maatregelen leveren slechts beperkte besparingen op van 0 tot 5% of kosten zelfs meer (+7%) dan voortzetting van het huidige beleid (verhoging drempel eigen risico tot € 500,-).

Het afbouwen van de schaderegeling buiten de foerageergebieden zal door agrariërs negatief worden beoordeeld en zal leiden tot een sterkere verjaging, ook met ondersteunend afschot, waardoor een deel van de ganzen naar de opvanggebieden zal worden verjaagd. Dit is een maatregel die oorspronkelijk ook als beleidsvoornemen bij het instellen van de opvanggebieden was voorzien, maar die in overleg met de agrarische sector niet is geëffectueerd.

Populatiebeheer zal door het grote aantal ganzen dat jaarlijks geschoten moet worden op weinig draagvlak kunnen rekenen bij dierenwelzijnpartijen, Vogelbescherming en terreinbeheerders, terwijl dit ook in de samenleving tot de nodige beroering zal kunnen leiden en draagvlak voor het ganzenbeleid kan ondermijnen. Ook de internationale afspraken en monitoring in de flyway van de ganzen, maken deze maatregel complex om uit te voeren.

5 Doorrekenen scenario 3: stoppen met huidige beleidskader

In scenario 3 wordt het huidige beleidskader ganzen verlaten en wordt teruggegaan naar het beleid uit de periode 2000/03, waarin er geen foerageergebieden waren, geen ganzenpakketten, de ganzen wel verjaagd mochten worden, maar dan zonder ondersteunend afschot, en de ganzenschade overal in Nederland werd vergoed volgens de aanpak van het Faunafonds (met een eigen risico).

5.1 Inleiding en aannames

In scenario 3 wordt het huidige ganzenbeleid grondig herzien. We gaan uit van de volgende aannames en gevolgen van deze aannames bij dit scenario:

- Het specifieke beleid voor de foerageergebieden wordt opgeheven. De afgesloten ganzencontracten worden niet meer verlengd. Het gevolg hiervan is dat de relatieve "rust" in deze gebieden zal afnemen.
- De kosten die de Dienst Regelingen nu heeft voor de basisvergoedingen per hectare voor de ganzenpakketten zullen verdwijnen.
- De winter ganzen hoeven in de periode 1 oktober-1 april in het hele land niet meer verjaagd te worden. Ganzenschade wordt vergoed door het Faunafonds met het bestaande eigen risico van € 300,- per bedrijf. Het gevolg hiervan zal zijn dat de ganzen zich naar alle waarschijnlijkheid meer zullen verspreiden over het land dan nu het geval is. Er zullen waarschijnlijk meer landbouwbedrijven gewasschade door ganzen oplopen, maar velen zullen onder de schade drempel van € 300,- blijven. Gecombineerd met andere faunaschade kan men dan soms wel aan deze drempel komen.
- Voor bedrijven binnen de foerageergebieden die nu schade melden geldt geen eigen risico van € 300,- per bedrijf. In dit scenario vervalt dit. Als de bedrijven geen schade door andere fauna dan ganzen hebben dan vervallen deze betalingen. De totale uitgekeerde schadevergoeding vermindert hierdoor. Gemiddeld over 2008 en 2009 waren er binnen de foerageergebieden 1.365 meldingen van schade (berekend uit tabel 4.3). Dit levert een kostenvoordeel van 0,4 miljoen euro per jaar ($1.365 \times € 300,-$).
- Op dit moment vindt verjaging met ondersteunend afschot plaats. Ongeveer 5% van de totale ganzen- en smientenpopulatie wordt afgeschoten (van der Zee et al, 2009). Mogelijk heeft dit er toe geleid dat de totale populatie ganzen en smienten de afgelopen jaren beperkter is toegenomen. In dit scenario 3 gaan we er van uit dat er minder actief verjaagd met ondersteunend afschot zal plaatsvinden. Wat het effect op de ganzenpopulatie zal zijn blijft ongewis. Daarom gaan we uit van twee populatiegroeiverwachtingen: de totale ganzenpopulatie groeit met ongeveer 5% extra per jaar vergeleken met de andere scenario's en de schade veroorzaakt aan gewassen zal met dit zelfde extra percentage toenemen. Of de ganzenpopulatie ontwikkeld zich op dezelfde manier als bij de andere scenario's (dus een groei van het aantal ganzendagen met 5% per jaar; zie volgende punt).

- We hanteren voorts dezelfde uitgangspunten als in scenario 1 (het autonome scenario): een autonome groei van het aantal vogeldagen met 5% per jaar en een gemiddelde stijging van de voerprijzen van 5% per jaar. Dit vanaf 2006/07 en doorgerekend tot 2014/15.
- We gaan ervan uit dat vanaf dit seizoen (2009/10) er geen contracten voor ganzenopvang meer zijn en rekenen dit door tot 2014/15. In werkelijkheid kunnen contracten nu niet worden beëindigd, want zij lopen voor 6 jaar. De eerste 6-jarige contracten (29.000 ha) zijn afgesloten voor het seizoen 2007/08 en lopen dus tot en met seizoen 2012/13. De andere contracten lopen in de jaren erna af. De laatste afgesloten contracten lopen tot en met het seizoen 2014/15.
- Door de veronderstelde extra populatiegroei van gemiddeld 5% vanaf het seizoen 2009/10 en waarschijnlijk meer spreiding over het land, en door minder weren en verjagen zullen ganzen op meer percelen schade veroorzaken. Het totaal aantal taxaties buiten de huidige foerageergebieden zal dan ook toenemen. In dit scenario veronderstellen we dat de helft van de groei van de populatie zal plaats vinden op meer hectares die nu nog geen schade hebben en de helft zal plaats vinden op de bestaande arealen met schade.
In het huidige beleid worden echter alle percelen waar ganzenpakketten voor zijn afgesloten in de foerageergebieden getaxeerd op eventuele schade. Echter op een relatief groot aantal hectares waar deze ganzenpakketten zijn afgesloten is geen schade. In het seizoen 2007/08 was op 37% van de graslandpakketten geen schade en op 71% van de bouwlandpakketten. De taxatiekosten op deze percelen vervallen in dit scenario.

5.2 Huidige situatie en verwerking van de aannames

Om een goed beeld te krijgen van de veranderingen in de toekomstige schades is een goed inzicht van de huidige situatie nodig. Tabel 5.1 geeft een beeld over de afgelopen jaren over de verdeling van de hectares met ingediende schade voor overwinterende ganzen.

Tabel 5.1 Arealen met ingediende schades voor overwinterende ganzen en smienten en arealen foerageergebieden.

	In hectares x 1.000			
	2005-2006	2006/2007	2007-2008	2008-2009
Verzoekschrift ingediend bij Faunafonds	75	73	115 ¹⁾	87 ³⁾
Contracten in foerageergebieden	56	60	29 ²⁾	47
Totaal areaal ganzengebied	131	133	144	134

Bron: Informatie Faunafonds en Dienst Regelingen, LEI bewerking.

- 1) Uiteindelijke uitbetaling voor schade vond in 2007/08 plaats over 40.000 ha binnen de foerageergebieden (zonder PSAN-pakketten) met een gemiddeld bedrag van € 90,- per ha en 65.000 ha buiten foerageergebieden (altijd zonder PSAN-pakketten) met een gemiddeld bedrag van € 82,- per ha. Op ca 10.000 bleek geen schade.
- 2) Hiervan is 25.500 ha getaxeerd (rest was groenbemester). Hiervan was op 16.000 ha schade voor een totaal bedrag van € 2,6 miljoen. Dit komt neer op € 166,- per ha. Van deze € 2,6 miljoen is daadwerkelijk € 2,1 miljoen uitbetaald. Dit vanwege het veel lagere maximale plafond voor de variabele schadevergoeding.

- 3) Inclusief 10.000 ha veronderstelde claim zonder schade. Voor 77.000 ha is uitbetaald. Dit betrof 17.000 ha binnen de foerageergebieden (zonder PSAN-pakketten) met een gemiddeld bedrag van € 83,- per ha en 60.000 ha buiten de foerageergebieden met een gemiddeld schadebedrag van € 58,- per ha.

Areaal en schadebedrag per ha

Het toekomstige areaal ganzengebied in 2014/15 waarop schade zal kunnen voorkomen wordt door de groei van de totale ganzenpopulatie geschat 157.000 ha (stijging met 2,5% per jaar ten opzichte van het 2009/10 (verondersteld in dat jaar 139.000 ha, zijnde het gemiddelde van 2007/08 en 2008/09). De schade zal zich voordoen op 60.000 ha voormalig foerageergebied en op 97.000 ha ander gebied. In de foerageergebieden bedroeg de gemiddelde schade in het seizoen 2006/07 € 67,- /ha (gemiddelde bedrag over alle contracten bepaald). Buiten de foerageergebieden was dit € 51,- /ha. Deze bedragen zijn uitgangspunten geweest voor de berekeningen voor de totale schade in 2014/15.

In de berekening is verder rekening gehouden dat op de gemiddelde hectare meer schade zal plaats vinden in 2014/15 door een stijging van de voerprijs met gemiddeld 5% per jaar vanaf 2007, 5% meer vogeldagen per jaren door een langer verblijf en 2,5% meer vogels per jaar vanaf 2009/10.

Uitvoeringskosten

Bij loslaten van het huidige beleid hoeven er geen betalingen meer te worden gedaan aan de agrarische natuurverenigingen. Zij bemiddelen en voeren deels de ganzenopvang pakketten uit.

Verder hoeft de Dienst Regelingen geen kosten meer te maken (geen ganzencontracten). Het Faunafonds zal iets meer werk hebben doordat ze nu alle administraties zal moeten doen. Dit zullen er ook iets meer zijn dan nu.

Het totale aantal taxaties zal iets terug lopen. Dit is het resultaat van geen taxaties meer te hoeven doen op percelen met contracten waar achteraf toch geen schade bleek te zijn (is op ongeveer 40% van het areaal met ganzenpakketten nu het geval) en het doen van iets meer taxaties door een totaal groter areaal waarop getaxeerd zal moeten gaan worden. Het waarschijnlijk grotere areaal (+ 18.000 ha) zal minder zijn dan 23.000 ha waarop dan waarschijnlijk geen schade zal zijn.

5.3 Conclusies

Tabellen 5.2A en 5.2B geven het resultaat weer van voorgaande aannames en berekeningen, waarbij we in tabel 5.2A uitgaan van een extra groei van de ganzenpopulaties met 5% per jaar en in tabel 5.2B gaan we *niet* uit van deze extra groei. In het laatset scenario vallende kosten aanzienlijk lager uit.

Alles bij elkaar zal loslaten van het huidige beleid in totaal ongeveer € 20 - € 25 mln. kosten. Dit is bijna € 3 - € 8 mln. goedkoper dan het huidige beleid voortzetten. Daarnaast *kan* het loslaten van het huidige beleid meer ganzen opleveren.

Tabel 5.2A Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten (referentiejaar 2006/07 en 2014/15) bij het loslaten van het huidige Beleidskader. Bedragen in miljoenen euro's. Scenario 3A: extra populatiegroei 5%.

	2006-2007	2014-2015
<u>Ganzen en smientenopvang:</u>		
Binnen het beleidskader op percelen met PSAN-pakketten		
- Vaste beheersvergoeding	6.2	0
- Variabele toeslag (schade component)	4.0	0
<u>Ganzen en smientenschade:</u>		
Op percelen zonder PSAN-pakket		
- Binnen de foerageergebieden	0.4	0
- Buiten de foerageergebieden	3.3	21.5
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	13.9	21.5
<u>Uitvoeringskosten:</u>		
- Organisatiekosten (agr. natuurverenigingen)	0.3	0
- Uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen	0.7	1.0
- Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	1.5	1.0
Subtotaal uitvoeringskosten	2.5	2.0
Totale kosten ganzenopvang (Beleidskader)	16.4	23.5
Ganzenopvang los van het beleidskader:		
Waddenovereenkomsten en individueel	1.2	1.5
Totale kosten (opvang en schades)	17.6	25.0
<i>Hectares met opvangpakketten (x 1.000 ha)</i>	<i>60</i>	<i>0</i>

Tabel 5.2B Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten (jaren 2003/04, 2006/07, 2007/08, 2014/15 bij het loslaten van het huidige Beleidskader. Bedragen in miljoenen euro's. Scenario 3B: geen extra populatiegroei van 5%.

	2006-2007	2014-2015
<u>Ganzen en smientenopvang:</u>		
Binnen het beleidskader op percelen met PSAN-pakketten		
- Vaste beheersvergoeding	6.2	0
- Variabele toeslag (schade component)	4.0	0
<u>Ganzen en smientenschade:</u>		
Op percelen zonder PSAN-pakket		
- Binnen de foerageergebieden	0.4	0
- Buiten de foerageergebieden	3.3	16.9
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	13.9	16.9
<u>Uitvoeringskosten:</u>		
- Organisatiekosten (agr. natuurverenigingen)	0.3	0
- Uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen	0.7	0.9
- Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	1.5	0.9

Vervolg tabel 5.2B

	2006-2007	2014-2015
Subtotaal uitvoeringskosten	2.5	1.8
Totale kosten ganzenopvang (Beleidskader)	16.4	18.7
Ganzenopvang los van het beleidskader:		
Waddenovereenkomsten en individueel	1.2	1.5
Totale kosten (opvang en schades)	17.6	20.2
<i>Hectares met opvangpakketten (x 1.000 ha)</i>	<i>60</i>	<i>0</i>

6 Aanvullend beleidsopties

Hier behandelen we een tweetal aanvullende mogelijkheden om het winterganzenbeleid kosteneffectiever te maken, namelijk verzekering en cofinanciering door de EU.

6.1 Mogelijkheden verzekering

Een verzekering zou een optie kunnen zijn als het Beleidskader is losgelaten en de overheid geen schade meer vergoedt.

Verzekeringen zijn een mechanisme om tussen belanghebbenden het risico te spreiden. Dat kunnen in de landbouw bijvoorbeeld onvoorspelbare weersomstandigheden zijn, zoals hagel. Er is in het verleden wel eens een product geweest voor vraatschade aan maïs. En uiteraard speelt op niveau van de EU en Nederland de vraag naar een verzekering voor dierziekten, al dan niet verplicht.

Het kenmerk van deze vormen van risicospreiding is, dat het risico ruimtelijk in redelijke mate onvoorspelbaar is en het risico klein. Daardoor ontstaat er een markt voor een dergelijke verzekering. Als het risico voorspelbaar is, zal er geen markt zijn, behalve voor degenen die het risico lopen.

In het geval van de winterganzen is het aannemelijk dat de schade in ruimte en intensiteit tot op zekere hoogte voorspelbaar is. Vanwege die reden is het foerageergebiedenbeleid ontwikkeld. Als het foerageergebiedenbeleid wordt losgelaten, zullen de ganzen zich waarschijnlijk over een groter gebied verspreiden, maar nog steeds gedeeltelijk op voorspelbare plaatsen foerageren (in relatie tot hun vaste overnachtingsplaatsen). Dan ontstaat er een ruimtelijk gedifferentieerd beeld variërend van gebieden waar de kans op schade 100% is, tot gebieden waar die 50% of 5% is; kortom een range van schadekansen. Maar ook die lagere percentages schadekansen kan ruimtelijk tot op zekere hoogte worden voorspeld. Dit levert grote problemen op bij de invoering van een verzekering, omdat dan een antiselectie ontstaat op boeren die zeker schade ondervinden van voldoende omvang. De rest, met weinig schade, zal afwachten. Er ontstaat een situatie dat de boer die zich wel verzekert, een premie betaalt die overeenkomt met de schade.

De conclusie is dan ook dat een verzekering zin heeft als alle schade onvoorspelbaar is. In welke mate dat onvoorspelbaar moet zijn is moeilijk in algemene termen te zeggen, maar het lijkt erop dat ganzenschade hieraan niet voldoet.

De enige optie die dan in verzekeringsland overblijft, is een verplichte verzekering. Dat houdt dan in dat het behoud van biodiversiteit, in dit geval ganzen, niet langer door de samenleving wordt betaald, maar door een selectieve groep, namelijk de boeren.

Overigens is een verplichte verzekering niet favoriet, niet bij de overheden, maar ook niet bij verzekeringsmaatschappijen.

6.2 Mogelijkheden Europese cofinanciering

In hoeverre kan Nederland het ganzenbeheer (meer) onder cofinanciering van de EU brengen?

De huidige ganzenpakketten zijn door Brussel goedgekeurd en daarvan kan de basisvergoeding worden gefinancierd. De schadecomponent wordt niet meegefinancierd. Hier kan Nederland dus gebruik maken van de Europese mogelijkheden.

Een onderdeel van POP2 waar Nederland nog niet het maximale uithaalt (212.000 ha onbegrensd) is de regeling *Landbouw met Natuurlijke Handicaps* (Less Favorite Areas, LFA). Van het landoppervlak mag maximaal 10% onder de LFA worden gebracht. Strikt genomen zijn ganzen een fysieke beperking in de productie, die niet kan worden gestuurd, anders dan door jagen. Binnen de LFA afspraken zijn vergoedingen mogelijk als er opbrengstderiving plaatsvindt als gevolg van uitvoering van communautaire voorschriften, zoals Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) (zie box). Als de gebieden waar ganzenschade ruimtelijk voorspelbaar kunnen worden begrensd, is het theoretisch denkbaar om deze gebieden onder de LFA regeling te brengen. De bedragen die ermee zijn gemoeid (€/ha) passen goed binnen de maxima van het huidige POP2. Het voordeel voor Nederland is dat deze LFA regeling voor 50% door de EU wordt vergoed in het POP2. In de praktijk is dit uitsluitend mogelijk voor de gebieden die (a) onder de VHR/Natura 2000 vallen en (b) nog een landbouwkundige bestemming hebben. Dat aandeel is beperkt. Toch is het wellicht een optie om hierover met de Commissie in gesprek te gaan en te zoeken naar voorwaarden waaronder het beheer van ganzen die binnen de EU een beschermde status hebben, in aanmerking kunnen komen voor EU cofinanciering door bijvoorbeeld onder te brengen in de categorie LFA. Er is immers een internationale verplichting tot de bescherming van overwinterende ganzen. Uitvoeringslasten kunnen beperkt zijn, want als gebieden zijn begrensd en agrariërs zich hebben aangemeld, levert de bestaande perceelregistratie de noodzakelijke gegevens.

Less Favorite Areas en ganzenbeheer

Gebieden met specifieke beperkingen op milieugebied (art. 16 van Verordening (EG) Nr. 1259/1999): gebieden waarin boeren kosten moeten maken of inkomsten derven die te maken hebben met nadelen die ondervonden worden door de uitvoering van communautaire voorschriften uit de Vogelrichtlijn (79/409/EEG), de Habitatrichtlijn (92/43/EEG) en de Waterrichtlijn (2006/60/EG).

Om de mogelijkheden van deze aanpak te beoordelen zijn de volgende gegevens nodig:

Wat is de overlap in N 2000 gebieden met een winterganzendoelstelling in de foerageergebieden? Op deze oppervlakte zou een LFA benadering met een ganzenvergoeding kunnen plaatsvinden.

Het zou echter een mogelijkheid zijn om na 2013 de huidige ganzenpakketten te vervangen door een LFA aanpak, waarbij er een onderscheid wordt gemaakt in twee of drie ganzendichtheidscategorieën met verschillende vergoeding. Voordeel hierbij is dat de uitvoerings- en taxatiekosten zullen verminderen. Daarbij moet dit LFA spoor onafhankelijk lopen van Natura 2000, want in elkaar voegen levert te veel politieke problemen op. Het probleem moet dus niet worden erkend vanuit de N 2000 doelstellingen (natuur), maar vanuit LFA (landbouw). Nadeel is dat wanneer de foerageergebieden onder de N 2000 wetgeving worden gebracht, dat bij boeren mogelijk op weerstand zal stuiten.

7 Overzicht resultaten, gevoeligheidsanalyse en synthese _____

7.1 Samenvatting resultaten

In tabel 7.1 zijn de berekeningen van de verschillende kosten in alle scenario-berekeningen naast elkaar gezet. De kanttekeningen bij de aannames staan in de hoofdstuk 3 (autonome ontwikkeling), hoofdstuk 4 (aanpassingen binnen huidige Beleidskader) en hoofdstuk 5 (stoppen met huidige Beleidskader).

Tabel 7.1 Overzicht van alle kosten voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten in 2014/15 bij de verschillende scenario's. Bedragen in miljoenen euro's.

	Maatregel buiten de foerageergebieden								Combinatie weidevo-gelpakket	Stoppen met huidig Beleidskader	
	Auto-nome ont-wik-ke-ling	Afbouw schade-regeling	Hoger eigen risico (! 500,-)	Vergoeding na regioaanpak verjaging		Alleen weer-en verjaag-kosten ver-goeden	Populatie-beheer			Extra groei 5%	Geen extra groei
				50%	25%		-15%	-30%			
<u>Gezinnen en smientenopvang:</u>											
Binnen het beleidskader op percelen met PSAN-pakketten											
- Vaste beheersvergoeding	7.6	7.6	7.6	7.6	7.6	7.6	7.6	7.6	7.6	0	0
- Variabele toeslag (schadecomponent)	8.3	11.3	11.3	11.3	9.8	11.3	6.7	5.5	7.7	0	0
<u>Gezinnen en smientenschade:</u>											
Op percelen zonder PSAN-pakket											
- Binnen de foerageergebieden	0.8	1.2	1.2	1.2	1.0	1.2	0.6	0.5	0.8	0	0
- Buiten de foerageergebieden	6.9	0	5.9	3.5	5.2	0	5.6	4.6	6.9	21.5	16.9
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	23.6	20.1	26.0	23.6	23.6	20.1	20.5	18.2	23.0	21.5	16.9
<u>Uitvoeringskosten:</u>											
- Organisatiekosten (agr. natuurverenigingen)	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0	0
- Uitvoeringskosten Faunafonds en Dienst Regelingen	1.5	0.7	1.3	1.1	1.1	0.7	1.5	1.5	1.5	1.0	0.9
- Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	1.7	0.8	1.5	1.2	1.2	0.8	1.7	1.7	1.7	1.0	0.9
Subtotaal uitvoeringskosten	3.5	1.8	3.1	2.6	2.6	1.8	3.5	3.5	3.5	2.0	1.8
Gemiddelde verjagingskosten						4.8					
Totale kosten ganzenopvang (Beleidskader)	27.1	21.9	29.1	26.2	26.2	26.7	24.0	21.7	26.5	23.5	18.7
Gezinnenopvang los van het beleidskader:											
Waddenovereenkomsten en individueel	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
Totale kosten (opvang en shades)	28.6	23.4	30.6	27.7	27.7	28.2	25.5	23.2	28.0	25.0	20.2
<i>Hectares met opvangpakketten (x 1.000 ha)</i>	58	58	58	58	58	58	58	58	58	0	0

In tabel 7.2 staat een samenvatting van de resultaat waarbij de kosten van de doorgerekende opties en maatregelen worden vergeleken met het autonome scenario, doorgaan met het huidige beleid (scenario 1).

Tabel 7.2 Kosten van de verschillende scenario's in 2014/15 en % kostenreductie vergeleken met voortzetting van het huidige beleid (scenario 1).

Beleidsmaatregel	Kosten in mln ! 's	% kosten reductie
Autonome ontwikkeling (huidig beleid)	28,6	0
<i>Maatregelen buiten de fourageergebieden:</i>		
- Afbouwen schaderegeling	23,4	-18
- Verhoging drempel eigen risico tot ! 500,- per bedrijf	30,6	+7
- Vergoeding na regioaanpak	27,7	-3
- Alleen vergoeden van weer- en verjaagkosten	28,2	-1
<i>Maatregel binnen foerageergebieden:</i>		
- Combinatiepakket met weidevogelbeheer	28,0	-2
<i>Populatiebeheer:</i>		
- 15% minder ganzen en smienten	25,5	-11
- 30% minder ganzen en smienten	23,2	-19
Stoppen met huidige beleidskader	20,2-25,0	-13 - 29

7.2 Gevoeligheidsanalyse

Er worden tal van aannames gedaan in de berekeningen die een groter of minder groot effect hebben op de uiteindelijke kosten. Proportionele groeicijfers voor bepaalde parameters bepalen in sterkere mate de uitkomst dan absolute toenames. Aannames waarvoor de uitkomsten gevoelig blijken te zijn, zijn bijvoorbeeld:

- Gemiddeld 5% stijging van voerkosten per jaar. Die aanname is realistisch, want ook de prijs van *gras op stam* nam geleidelijk toe in de afgelopen jaren.
- Hectareprijs voor schade van waaruit wordt gerekend. Deze is afgeleid van de schade in 2006/2007. De gemiddelde schadeprijs in 2008 en 2009 is hoger en de aanname van een 5% stijging is verdedigbaar, maar er moet wel worden opgemerkt dat de bedragen over de verschillende jaren nogal kunnen fluctueren (2009 was bijvoorbeeld lager dan 2008). Toch is de hoogte van het startbedrag een redelijke maat, want dit was een 'gemiddeld' jaar.
- Groei van het aantal ganzendagen met 5% per jaar. Dat is ook een proportionele maat. De mate waarin Nederland dat kan beïnvloeden is beperkt, behalve door jacht toe te passen. Toch zijn sommige populaties gestabiliseerd in aantallen in de afgelopen tijd. Deze aanname is wel met onzekerheid omkleed.
- Lineaire groei van de schade met het aantal gansdagen. Gegeven de gemiddelde schadebedragen per hectare (10% - 15% kosten van de eerste snede) is er aanleiding om te veronderstellen dat in veel gevallen de zode en het gewas in staat is om gemakkelijk te herstellen. Desondanks zullen er wellicht hectares in het schadepakket zijn opgenomen, waar de schade dermate hoog is, dat er ook sprake is van zodebeschadiging. Dan loopt de relatie niet meer lineair. Op basis van de gegevens schatten wij in dat dat maar voor een beperkt deel zal gelden.

7.3 Synthese

Binnen het huidige beleidskader is het afbouwen van de schaderegeling een kosteneffectieve mogelijkheid. Aanvullend kan een gecombineerd ganzenopvang – weidevogelpakket beperkt extra besparingen opleveren, maar dit kan ook leiden tot extra weerstand tegen zowel het ganzenopvang- als het weidevogelbeleid.

Aanvullend kan overwogen worden om *alleen* in maanden februari en maart de ganzen *buiten* de opvanggebieden met ondersteunend afschot te verjagen, waarbij quota's worden vastgesteld per soort. Dit is de periode dat de ganzen de meeste schade veroorzaken. Daarmee wordt feitelijk aan populatiebeheer gedaan, ook nog in de periode dat dit het meest effectief is om de populatie te verminderen (van der Jeugd et al., 2006). De geschoten ganzen zouden een culinaire bestemming kunnen krijgen (Tolkamp et al., 2007).

Het loslaten van het Beleidskader, scenario 3, levert besparingen op. Nadeel is dat er geen echte rustgebieden voor de ganzen meer overblijven. Dit zou opgevangen kunnen worden door de opvanggebieden te handhaven, echter zonder ganzenpakketten maar met een volledige vergoeding (geen eigen risico).

De hier broedende ganzen overwinteren voor het grootste deel in Nederland. In 2008 waren er naar schatting ca. 53.000 broedparen (Voslamber et al., 2010), resulterend in ruim 280.000 individuen (pers. comm. Voslamber, intern rapport Sovon, data juli 2009). Circa 20% hiervan betreft exoten, zoals Nijlgans en (grote en kleine) Canadese gans. Deze soorten 'tellen' niet mee bij de winterganzen en schade door exoten wordt niet vergoed. Wanneer alleen de broedende grauwe, brand- en kolgans worden meegerekend, betreft dit ca 11% van het aantal overwinterende ganzen. Omdat zij hier het hele winterseizoen verblijven zal de schade die zij veroorzaken meer zijn dan de 11%. Dit betekent dat een 'streng' beleid voor de hier broedende ganzen (zoals populatieregulatie) er ook voor kan zorgen dat de schade voor de winterganzen afneemt. Ook zal dit uiteraard leiden tot lagere kosten voor de ganzenschade die in de zomer wordt uitgekeerd.

8 Conclusies en beleidsaanbevelingen_____

8.1 Conclusies

Bij het voortzetten van het huidige ganzenbeleid zullen de kosten waarschijnlijk stijgen van de huidige ! 17,4 mln. (in 2007/08) naar ! 28,6 mln. in 2014/15, een stijging van 64%. Dit wordt veroorzaakt door twee ontwikkelingen: de stijging van het aantal gansdagen met gemiddeld 5% per jaar en de gemiddelde jaarlijkse stijging met 5% van de kosten van ruwvoervervangers, waarop de kosten van de schade is gebaseerd.

Mogelijkheden om de kosten te reduceren zijn doorgerekend voor een aantal opties binnen het huidige Beleidskader en voor de optie om het Beleidskader los te laten (scenario 3).

Opties binnen huidige Beleidskader

De opties binnen het Beleidskader die een substantiële kostenbesparing opleveren zijn het afbouwen van de schaderegeling buiten de opvanggebieden (18%) en populatiebeheer, waardoor de huidige populatie met (als rekenvoorbeeld) 15 of 30% wordt teruggebracht (besparing 11 resp. 19%).

Populatiebeheer zal door het grote aantal ganzen dat jaarlijks geschoten moet worden op weinig draagvlak kunnen rekenen bij dierenwelzijnpartijen, Vogelbescherming en terreinbeheerders, terwijl dit ook in de samenleving tot de nodige beroering zal kunnen leiden en daarmee draagvlak voor het ganzenbeleid kan ondermijnen. Ook de internationale afspraken en monitoring in de flyway van de ganzen, maken deze maatregel complex om uit te voeren.

Het afbouwen van de schaderegeling buiten de foerageergebieden zal door agrariërs negatief worden beoordeeld en zal leiden tot een sterkere verjaging, ook met ondersteunend afschot, waardoor een deel van de ganzen naar de opvanggebieden zal worden verjaagd. Dit is een maatregel die oorspronkelijk ook als beleidsvoornemen bij het instellen van de opvanggebieden was voorzien, maar die in overleg met de agrarische sector niet is geëffectueerd.

De andere doorgerekende maatregelen leveren ten opzichte van voorzetting van het huidige beleid slechts beperkte besparingen op van enkele procenten of kosten zelfs meer (+7% bij verhoging drempel eigen risico tot ! 500,-).

De geringe besparing wordt veroorzaakt doordat de meeste maatregelen leiden tot extra verjaging, waardoor meer ganzen naar de foerageergebieden zullen gaan.

Dat lijkt een goede zaak, maar de kosten voor opvang in de foerageergebieden zijn hoger dan daarbuiten. Dit wordt veroorzaakt doordat het eigen risico in de foerageergebieden vervalt, er naar verwachting meer ganzenpakketten worden aangevraagd met een vaste vergoeding per ha, en omdat de schade per gansdag er hoger is. Dit laatste wordt mogelijk veroorzaakt doordat het gras bij een groot aantal ganzen op een perceel zich langzamer herstelt, waardoor bij taxatie de schade bovenproportioneel groter is dan bij een kleiner aantal ganzen. Hierin ligt de ironie van het beleid opgesloten: hoe beter het beleid werkt, dus hoe meer ganzen worden opgevangen in de foerageergebieden, hoe duurder het beleid zal zijn.

Het verplichten buiten de opvanggebieden van een gecoördineerde verjaging volgens een regioaanpak levert een beperkte besparing op, maar wanneer de kosten van deze verjaging gekapitaliseerd worden kost dat ruim ! 8 mln. per jaar extra. Ook in het huidige beleid worden verjagingskosten niet vergoed, maar bij een regioaanpak zullen de inspanningen aanzienlijk groter zijn dan nu. Omgekeerd, wanneer alleen de weer- en verjaagkosten worden vergoed en niet meer de schadekosten, dan levert dat slechts een marginale besparing op. Daarbij moet worden opgemerkt dat er forse aannames voor de kosten voor verjaging gemaakt moesten worden.

Stoppen met huidige Beleidskader

Bij het loslaten van het huidige Beleidskader vervallen de foerageergebieden, en daarmee de ganzenpakketten, mogen (maar hoeven niet) de ganzen overal verjaagd worden, maar dan zonder ondersteunend afschot, en zal de ganzenschade overal in Nederland worden vergoed volgens de aanpak van het Faunafonds. Dit levert een aanzienlijke kostenreductie op van 13% tot 29% ten opzichte van voortzetting van het huidige beleid. De kostenbesparing zit vooral in het wegvallen van de ganzenpakketten met hun vaste vergoeding en uitvoeringskosten bij de Dienst Regelingen en het eigen risico wat dan weer overal van toepassing is. Een onzekere factor is of het aantal ganzen extra zal toenemen, omdat het huidige ondersteunend afschot bij verjaging (nu ca 100.000 ganzen) vervalt. Daarom zijn we uitgegaan van de range van 0 tot 5% extra groei van het aantal ganzen. Het draagvlak voor deze optie zal groot zijn bij Vogelbescherming (die deze optie heeft voorgesteld), terreinbeheerders en dierenwelzijnsorganisaties. Agrariërs zullen hier meer moeite mee hebben, want de ganzenpakketten met hun vergoeding vervallen en de foerageergebieden zijn net aangewezen, maar positief is dat de ganzen niet meer verjaagd hoeven te worden om voor een schadevergoeding in aanmerking te komen. Jagers en WBE's zullen het verlies van verjaging met ondersteunend afschot waarschijnlijk betreuren.

Een 'tussenoplossing' is het handhaven van de foerageergebieden maar dan zonder beheerpakketten, waar de ganzen niet verjaagd mogen worden (winst: extra rust) en waar de boeren wel een volledige, 100% schadevergoeding krijgen. De extra kosten hiervoor zijn beperkt, namelijk het aantal boeren in de foerageergebieden maal het eigenrisico. Dit bedraagt circa ! 450.000,-.

Broedende ganzen in Nederland dragen voor meer dan 11% bij aan de ganzenschade in de winter. Populatiebeheer van in Nederland broedende ganzen kan de kosten van het winterganzenbeleid verminderen.

Aanvullende maatregelen: verzekering en cofinanciering EU

Een 'gewone' individuele verzekering biedt geen perspectief, omdat ganzen redelijk voorspelbaar in Nederland voorkomen. Daarop zijn ook de foerageergebieden gekozen. Daardoor zal de premie dermate hoog worden dat de boeren met ganzen een premie moeten betalen die vergelijkbaar is met de schade die de ganzen veroorzaken. Bij een verplichte collectieve verzekering (analoog aan de ziektekostenverzekering) ligt de premie lager, omdat dan de kosten verdeeld worden over alle agrariërs, ook zij die geen ganzenschade kennen. Dit is een delicate kwestie waarbij het om solidariteit gaat. Om hiervoor draagvlak te krijgen, zou de verzekering uitgebreid kunnen worden naar alle faunaschade, omdat daarmee grotere groepen agrariërs zijn aan te spreken.

Cofinanciering door de EU is nu al mogelijk voor de ganzenbeheerpakketten. Interessant zou de benadering kunnen zijn van Less Favorite Areas (LFA). Nederland

heeft dit soort gebieden aangewezen, waarbij het fysieke beperkingen zijn die een vergoeding met cofinanciering vanuit de EU mogelijk maken. Ook is het mogelijk om cofinanciering te krijgen, wanneer EU-beleid, zoals de Vogelrichtlijn, leidt tot kosten of inkomstenderving. Met name N 2000 gebieden met een ganzendoelstelling zouden mogelijk hieronder gebracht kunnen worden. Vraag blijft in hoeverre een dergelijke LFA vergoeding (die lager is dan de ganzenschadevergoedingen) kan worden gestapeld met schadevergoedingen of hiervoor in de plaats moet komen.

Gevoeligheidsanalyse

De berekeningen zijn het meest gevoelig voor de ontwikkeling van het aantal overwinterende ganzen. Het aantal ganzen en smienten neemt met minder dan 1% per jaar toe, maar het aantal gansdagen neemt met 5% toe. Dit laatste heeft te maken met het langere verblijf van ganzen in Nederland. Het broedsucces van de meeste ganzenpopulaties neemt de laatste jaren af, waardoor een stabilisatie of zelfs afname van de populaties mogelijk is. Ook kan klimaatsverandering ertoe leiden dat de ganzen noordelijker gaan overwinteren, waarmee het aantal gansdagen in Nederland zal afnemen. Wanneer dat het geval zou zijn, zal de ganzenschade navenant afnemen en daarmee de kosten voor het ganzenbeleid. Over beide trends is echter geen duidelijkheid en bij de berekeningen hebben we de trends van de afgelopen jaren doorgetrokken, leidend tot 5% meer gansdagen per jaar.

8.2 Beleidsaanbevelingen

Stoppen met huidige Beleidskader

Stoppen met het huidige beleidskader levert de grootste besparingen op en kan reken op groot (bij maatschappelijke organisaties) tot matig (agrarische sector, WBE) draagvlak. Deze optie zou serieus overwogen kunnen worden als de huidige pakketten in 2014/15 aflopen.

We bevelen aan om in dat geval te onderzoeken of de foerageergebieden kunnen worden gehandhaafd, waarbij de ganzenpakketten vervallen, maar wel de schade volledig wordt vergoed. Daarmee worden relatief rustige gebieden behouden tegen relatief geringe meerkosten (nog geen 0,5 mln./jaar).

Vergroot het draagvlak voor het loslaten van het Beleidskader bij de agrarische sector door populatiebeheer van de hier broedende ganzen (jaarrondganzen) te vergemakkelijken.

Binnen huidige beleidskader

Het afbouwen van de schaderegeling buiten de opvanggebieden levert aanzienlijke besparingen op, maar zal door de meeste partijen niet positief worden beoordeeld. Boeren zullen het wegvallen van schadevergoedingen betreuren en dierenwelzijnpartijen, Vogelbescherming en terreinbeheerders de toegenomen verjagingsintensiteit, met een groter afschot als gevolg. Vergeleken met andere maatregelen, zoals populatiebeheer, zal het draagvlak hiervoor echter hoger zijn. Het is een 'minst slechte' maatregel om kosten te besparen binnen het huidige Beleidskader.

Populatiebeheer levert aanzienlijke besparingen op, maar adviseren wij niet vanwege het (totaal) ontbreken van draagvlak hiervoor bij maatschappelijke organisaties en de samenleving.

Een alternatief is om verjaging met ondersteunend afschot alleen in bijvoorbeeld de maanden februari en maart toe te staan, waarbij quota voor verschillende soorten worden vastgesteld.

Stimuleer een culinaire bestemming van geschoten ganzen en communiceer hier open over. Hierdoor leren consumenten dat wilde ganzenvlees natuurvriendelijk 'scharrelvlees' is, wat goed genuttigd kan worden. Daarmee zal het begrip voor verjaging en afschotacties kunnen toenemen, al zullen dierenbeschermers hier niet gevoelig voor zijn.

Monitor het aantal ganzen, wat in alle scenario's belangrijk is, maar zeker bij het loslaten van het Beleidskader, omdat dit een extra groei van het aantal ganzen/gansdagen tot gevolg kan hebben.

Aanvullende maatregelen

Onderzoek of er mogelijkheden zijn en draagvlak is voor een collectieve, verplichte verzekering tegen faunaschade.

Less Favorite Areas voor ganzengebieden kunnen mogelijk perspectief bieden voor (extra) cofinanciering vanuit de EU. Onderzoek welke mogelijkheden er zijn in relatie tot de huidige ganzenpakketten (stapeling) en welke gebieden (oppervlakte) hiervoor in aanmerking zouden kunnen komen.

Nederland zou bij de herziening van het GLB kunnen pleiten voor een groter aandeel/bedrag voor cofinanciering van natuurbeheerpakketten, inclusief de ganzenpakketten en ganzenschade.

Brandganzen (foto Theo van Lent).

Bronnen

- Banse M., P. Nowicki en H. van Meijl, 2008. Waarom zijn de huidige wereldvoedselprijzen zo hoog? LEI rapport 2008-043, Den Haag.
- Ebbinge B.S., 1991. The impact of hunting on mortality-rates and spatial-distribution of geese wintering in the western Palearctic. *Ardea* 79: 197-209.
- Ebbinge B.S., 2003. Advies aan Faunafonds inzake heropening jacht op kolgans, grauwe gans en smient. Alterra, Wageningen UR.
- Ebbinge B.S., A.J. Beintema, G.W.T.A. Groot Bruinderink, R.A.M. Schrijver, 2004. In hoeverre is de winteropvang van kolganzen, grauwe ganzen en smienten te realiseren in gebieden waar weidevogelbeheersovereenkomsten zijn afgesloten? Alterra-rapport 1022. Alterra, Wageningen UR.
- Ebbinge B.S., 2009. Invloed opvangbeleid op de internationale verspreiding van overwinterende ganzen in NW-Europa, Alterra rapport 1842. Deelrapport 4 van Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten. Alterra, Wageningen UR.
- Jeugd H.P. van der, B. Voslamber, C. van Turnhout, H. Sierdsema, N. Feige, J. Nienhuis & K. Koffijberg, 2006. Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei? Sovon-onderzoeksrapport 2006/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Jeugd H.P. van der, E. van Winden en K. Koffijberg, 2009. Invloed opvangbeleid op de verspreiding van overwinterende ganzen en smienten binnen Nederland. SOVON-Onderzoeksrapport 2008/20. Deelrapport 5 van Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Jeugd H.P. van der, J. Nienhuis, M. Roodbergen en E. van Winden, 2009. Effecten van grootte, vorm en ligging van ganzenfoerageergebieden op de opvangcapaciteit. SOVON-onderzoeksrapport 2008/21. Deelrapport 12 van Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Kleijn D., H.A.H. Jansman, J.G. Oord, B.S. Ebbinge, 2009. Effectiviteit verjaagmethoden in foerageergebieden met speciale aandacht voor verjaging met ondersteunend afschot. Alterra rapport 1792. Deelrapport 9 van Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten. Alterra, Wageningen UR
- Koffijberg K., J. Beekman, F. Cottaar, B.S. Ebbinge, H. van der Jeugd, J. Nienhuis, D. Tanger, B. Voslamber, E. van Winden, 2010. Doortrekkende en overwinterende ganzen in Nederland. *De Levende Natuur* 111: 3-9.
- Kuijken E. & P. Meire. 1987. Overwinterende ganzen in België: Lessen uit bescherming. *De Levende Natuur* 88: 213-215.
- Melman T.C.P., B.S. Ebbinge en A.P.P.M. Clerkx, 2009. Kosten van het opvangbeleid in relatie tot de verspreiding van ganzen en smienten over de provincies. Deelrapport 7 van Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten, Alterra rapport 1844. Alterra, Wageningen UR.

OECD/FAO, 2009. Agricultural Outlook 2009-2018. Parijs/Rome.

Percival S.M., Y. Halpin, D.C. Houston, 1997. Managing the distribution of barnacle geese on Islay, Scotland, through deliberate human disturbance. *Biological Conservation* 82(3): 273-277.

Rijk P., 2008. Landbouwgronden in Europa; analyse van en visies op gewasopbrengsten, bevolking en milieu. LEI rapport 2008-004, Den Haag.

Schrijver R.A.M. en D.A.E. Dirks, 2009. Opvangkosten en inpasbaarheid op bedrijfsniveau; modelberekeningen en perceptie bij boeren. Deelrapport 8 van Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten.

Silvis H.J., C.J.A.M. de Bont, J.F.M. Helming, M.G.A. van Leeuwen, F. Bunte en J.C.M. van Meijl, 2008. De agrarische sector in Nederland naar 2020; Perspectieven en onzekerheden. LEI rapport 2009-021, Den Haag.

Terwan, P., 2006. Gevolgen van begrazing door overzomerende ganzen in de Vechtstreek - Resultaten van onderzoek op een melkveebedrijf. Paul Terwan Onderzoek & Advies, Utrecht.

Tolkamp W., R. Joldersma, A. Guldmond, 2007. Ganzenbord; Naar een afzet van wild ganzenvlees als natuurproduct. CLM rapport 660, Culemborg.

Voslamber B., H. van der Jeugd, K. Koffijberg, 2010. Broedende ganzen in Nederland. *De Levende Natuur* 111: 40-44.

Weidevogelbalans 2010. A. van Paassen, W. Teunissen, Landschapsbeheer Nederland en SOVON Vogelonderzoek Nederland. Utrecht, Beek-Ubbergen.

Zee F.F. van der, R.H.M. Verhoeven en D. Melman, 2009. Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten, Hoofdrapport. Directie Kennis, Ministerie van LNV.

Bijlage 1 Kosten opvang ganzen per provincie_____

Opvangkosten in euro's per 1.000 kolgansdagen in de jaren 2006/07 en 2007/08 in de verschillende provincies.

2006/07	2006-2007	2007-2008
Groningen	36	36
Friesland	70	55
Drenthe	19	19
Overijssel	50	47
Flevoland	30	32
Gelderland	41	37
Utrecht	37	24
Noord Holland	23	24
Zuid Holland	14	7
Zeeland	27	21
Noord Brabant	35	30
Limburg	27	21

Bron: Melman et al., 2009; bewerking LEI

Bijlage 2 Kosten ganzenschade binnen en buiten foerageergebieden_____

Een analyse van de data laat zien dat de kosten van de ganzenschade binnen het opvanggebied 21% hoger is dan buiten het opvanggebied. Dat is afgeleid uit het aantal gansdagen en de schadebedragen die zijn uitgekeerd. De berekening hiervoor is als volgt opgebouwd:

Gegeven:

1. Het aantal vogeldagen per ganssoort.
2. De verdeling van voorkomen van de ganzen binnen het opvanggebied, buiten het opvanggebied (landbouw) en in natuurgebieden.
3. De conversiefactor om gansdagen uit te drukken in een standaard (kolgansdag, KGD).
4. Schadebedragen binnen en buiten de foerageergebieden. Om die bedragen vergelijkbaar te maken, is het bedrag buiten het foerageergebied verhoogd met het aantal meldingen * Eigen Risico.

Berekening

1. We berekenen een schadebelasting (kolommen K en L) per soort in KGD per gebied: binnen en buiten foerageergebied (FG).
2. Telt het aantal KGD per gebied op en deelt dat door het bedrag dat in het gebied is uitgekeerd: dan heb je de kosten per KGD per gebied. Die is binnen het FG ! 0,0587, 21% meer dan buiten het FG is: ! 0,0487.

Discussie

Er zijn twee mogelijke verklaringen voor het verschil:

- Er is gerekend met **waargenomen** ganzen binnen en buiten het FG en met uitgekeerde bedragen van de **meldingen**, dus twee verschillende bronnen. Het is te verwachten dat een deel van de boeren buiten het FG, die verwachten onder de eigen risico drempel te zitten, de schade niet melden. Dat zou betekenen dat 20% van de schade buiten het FG niet wordt gemeld, omdat zij al dan niet onder de schadedrempel zitten.
- Het aantal gansdagen per hectare is binnen hoger dan daarbuiten. Dat daagt de hypothese uit dat de relatie tussen gansintensiteit en schade geen lineaire, maar een exponentiële vorm heeft.

Tabel 1 Berekening van de schade per gansdag

D soort	E aantallen ganzen in vogeldagen	F conversie factor	G aantallen gansdagen in KGD	H %	I %	J %	K # KGD binnen FG	L # KGD buiten FG
bronnen	<i>Evaluatierapport nr 7</i>		<i>Eindevaluatierapport (DK)</i>					
berekening			E*F				G*H	G*I
Grauwe gans	48.357.013	1,27	61.413.407	21%	48%	31%	12.896.815	29.478.435
Kolgans	111.541.867	1	111.541.867	41%	42%	17%	45.732.165	46.847.584
Smient	119.372.793	0,45	53.717.757	14%	48%	38%	7.520.486	25.784.523
Brandgans	67.098.875	0,76	50.995.145	48%	23%	29%	24.477.670	11.728.883
Kleine Rietgans	3.808.591	1,06	4.037.106	57%	40%	3%	2.301.151	1.614.843
Totaal	350.179.139		281.705.282				92.928.287	115.454.268
Schade bedragen (2007 - 2008)							! 5.455.648	! 5.624.840
schade per gansdag							! 0,0587	! 0,0487
hectares (meldingen)							39.767	64.715
gansdagen per hectare							2.337	1.784
Verklaring afkortingen:								
Conversiefactor	Omrekeningsfactor van soort gans naar standaard gansdag (kolgansdag)							
KGD	Kolgansdag							
FG	Foerageergebied							

Tabel 2. Schadebedragen binnen en buiten foerageergebied

Schadebedragen (2007 - 2008) in ! / jr

1 binnen foerageergebied	
...variabele toeslag	! 2.076.483
...percelen zonder PSAN pakket	! 3.379.165
totaal binnen FG	! 5.455.648
2 buiten foerageergebied	! 4.493.240
eigen risico: # meldingen (3.772) * ! 300,-	! 1.131.600
totaal buiten FG	! 5.624.840

Bijlage 3 Tabel Quick scan

Opties Scenario 2

criteria

draagvlak

	boeren	WBE	VBN TBO	dieren- bescher- mings- organisa- ties	effect op ganzen- populaties	schatting effect op kosten	uitvoerbaar (handhaafbaar controleerbaar)	precedent- werking, rechts- ongelijkheid (legitimiteit)
1. Maatregelen buiten foerageergebieden								
<i>1.1 maatregelen die wering/verjaging effectiever maken</i>								
1 * Afbouw schaderegelingen buiten foerageergebieden	-	-	0?/-	-	-	+	+	-
2 * Verhoging van de drempel van eigen risico	-/±?	?	0	-	-	+	+	-
3 * Vergoeding na regio-aanpak verjaging	±	±	-	-	-	?/-	-	0/-
4 * Alleen weer-/verjaagkosten vergoeden	-	+	-	-	-	?	+	-
<i>1.2 Schaderegeling buiten foerageergebied budgetteren</i>								
5 * Instellen plafond schade	-		0	-	-	+	+	-
<i>1.4 Selectief gewassen vergoeden</i>								
6 * Selectief gewassen vergoeden	-		0			+	+	-
<i>1.5 Smienten en kolgans niet meer verjagen buiten foerageergebieden</i>								
7 * Focus verjaging op grauwe gans	+	?	+	+	+	-/0	-	+
<i>Extra maatregelen</i>								
8 * Populatiebeheer	+	+	-	-	-	+	+	+
2. Maatregelen binnen de foerageergebieden								
<i>2.1 Deelnamebereidheid aan beheerpakketten vergroten</i>								
9 * schadevergoeding afbouwen op percelen zonder pakket	-		0		0	-/?	+	-
<i>2.2 Voorwaarden beheerpakketten aanpassen</i>								
10 * Afstemming ganzenbeheerpakketten met weidevogelpakketten	±		0		0	?	+	+
11 * Ingangsdatum beheerpakket later	-				0	0	+	-
12 * Einddatum pakket afstemmen op trekgedrag van ganzen	±	?	0	-	0	0	±	-/?
<i>2.3 Opvang pluspakket</i>								
13 * Opvanggewas vergoeden	+		+		+	?	+	+

Bijlage 4 Kosten ganzenopvang binnen en buiten opvanggebieden_____

Tabel B1 Verdeling van de totale ganzenpopulaties over de verschillende gebieden. Gemiddeld per jaar over de jaren 2005/06, 2006/07 en 2007/08.

Gebied	Kolgansdagen		Oppervlakte		Kosten ²⁾	
	x 1 miljoen	Aandeel	x 1.000 ha	%	x ! 1 miljoen	%
Binnen foerageergebieden:						
- Terreinbeherende instanties	14	5%	12	4%		
- Andere geschikte gebieden	76	28%	75	27%	10.6 ³⁾	76%
Totaal binnen foerageergebieden	90	33%	87	31%	10.6 ³⁾	
Buiten foerageergebieden:						
- Terreinbeherende instanties	49	18%	130	46%		
- Andere geschikte gebieden	136	49%	63 ¹⁾	23%	3.3	24%
Totaal buiten foerageergebieden	185	67%	193	69%	3.3	
Totaal	275	100%	280	100%	13.9	100%

Bron: van der Zee, 2009; Evaluatie opvangbeleid 2005-2008 Overwinterende ganzen en smienten, Tabel 7; LEI-bewerking).

- 1) Gemiddelde oppervlakte met schade in de boekjaren 2008 en 2009; ganzen komen ook elders voor, maar daar zijn geen schades voor aangemeld.
- 2) Kosten 2006/07 (basisjaar), exclusief kosten terreinbeherende instanties, uitvoeringskosten en beleidskader Waddenovereenkomsten
- 3) Dit betreft ! 6,2 miljoen vaste beheersvergoeding (PSAN), een variabele schadetoeslag van ! 4,0 miljoen op de PSAN-pakketten en ! 0,4 miljoen schade bij bedrijven binnen de foerageergebieden zonder een PSAN-pakket.

Uit tabel B1 komt naar voren dat uiteindelijk maar 28% van de gehele ganzen- en smientenpopulatie graast op aangegeven percelen van boeren binnen de foerageergebieden. Bijna de helft (49%) van de gehele ganzen- en smientenpopulatie graast op landbouwgronden buiten de foerageergebieden. Van de totale uitgekeerde gezamenlijke kosten voor schade aan de gewassen en betalingen voor percelen met een PSAN- overeenkomst gaat echter driekwart naar de foerageergebieden en één kwart naar percelen die buiten de foerageergebieden zijn gelegen. Er zijn dus forse verschillen in de totale kosten voor de beide gebieden. De verschillen in kosten worden nog meer verscherpt als we de kosten per kolgansdag gaan uitrekenen. Tabel B2 geeft hier een beeld van. Deze is gemaakt m.b.v. de gegevens uit tabel B1.

Uit tabel B2 komt naar voren dat de directe kosten per 1.000 kolgansdagen in de foerageergebieden zes keer zo hoog zijn als buiten de foerageergebieden. Dit betreft de uitbetaalde vergoedingen aan boeren voor de PSAN-contracten en de uitgekeerde schade vergoedingen.

In de foerageergebieden zijn deze ! 140,- per 1.000 kolgansdagen tegenover ! 24,- per 1.000 kolgansdagen buiten de foerageergebieden.

Ook per ha zijn de kosten met gemiddeld ! 141,- per ha in de foerageergebieden gemiddeld bijna drie keer zo hoog als buiten de foerageergebieden (! 52,- per ha).

Tabel B2 Kosten (uitgekeerde bedragen aan boeren) per kolgansdag en kolganzen per ha in de diverse gebieden.

Gebied	Kosten in ! 's	
	Per 1.000 kolgansdagen	Per hectare
Binnen foerageergebieden:		
- Terreinbeherende instanties		
- Andere geschikte gebieden	140 ¹⁾	141 ⁵⁾
Totaal binnen fourageergebieden	140 ²⁾	141 ²⁾
Buiten fourageergebieden:		
- Terreinbeherende instanties		
- Andere geschikte gebieden	24 ³⁾	52 ⁶⁾
Totaal buiten foerageergebieden	24 ²⁾	52 ²⁾
Totaal	66 ⁴⁾	101 ⁷⁾

1) ! 10.6 miljoen gedeeld door ! 76 miljoen kolgansdagen.

2) Exclusief kosten terreinbeherende instanties en andere niet door het Faunafonds vergoede schade bij niet-schademeldende boeren. Tevens exclusief uitvoeringskosten en beleidskader wadenoevereenkomsten.

3) ! 3.3 miljoen gedeeld door 136 miljoen kolgansdagen.

4) ! 13.9 miljoen gedeeld door 212 miljoen kolgansdagen.

5) ! 10.6 miljoen gedeeld door 75.000 ha.

6) ! 3.3 miljoen gedeeld door 63.000 ha.

7) ! 13.9 miljoen gedeeld door 138.000 ha.